Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ambrosii Calepini Dictionarivm Vndecim Lingvarvm

Calepino, Ambrogio

Basileae, 1616

C ante L

urn:nbn:de:bsz:31-107476

Visual Library

nem,neque liberum,neque ſervum,neque civem,neque peregrinum,qui illud ſignum auderet attingere. Idem:Colebatur à civibus, ab omnibus advenis viſebatur.

Civĭtās, f.t. Civium multitudo unum in locum congregata, quę eodem jure vivit. [עיר hir. πόλις. Gal. Cité,bourgeoiſie, aſſemblee de ville,amas de citoyens. Ital. Città. Ger. Ein Burgerſchafft oder Statt. Hiſpan. Ciudad,compannia de ciudadanos. Polon. Miaſto, mieſzczanie. Vngar. Város. Ang. A citie.] Cicer. de Somn. Scip. Nihil enim eſt illi principi Deo, qui omnem hunc mundum regit,quod quidem in terris fiat acceptius,quàm concilia, cœtusq; hominum jure ſociati,quæ civitates appellantur. Idem pro Seſtio: Tum conventicula hominum, quæ poſtea civitates nominatæ ſunt. ❡ Civitas, & Vrbs in hoc differunt, quòd incolæ dicuntur civitas:urbs verò complectitur ædificia. Cic. 4 Acad. Ariſtoteles & Xenocrates, quos Antiochus ſequi volebat,nō dubitaviſſent quin & Pretor ille eſſet,& Roma urbs, & eam civitas incoleret. Idem pro P. Sylla: Etenim in qua civitate res tantas geſſerim,memini,& in qua urbe intelligo. ❡ Aliquando Civitas dicitur jus civium: unde Civitate donare, πολιτείαν διδόναι. Vſurpativè tamen dicitur urbs: hoc eſt, ipſa mœnia,& ædificia. ❡ Capere civitatem, Plat. in Dialogo, qui Sophiſta inſcribitur, proverbialiter dixit, pro rem difficilem aſſequi. Neq; enim civitas primo ſtatim impetu capitur. ❡ Civitatem uſurpare,ſe pro cive agere. Suetonius in Claudio: Civitatem Romanam uſurpantes in campo æſquilino ſecuri percuſſit. ❡ Magna civitas, magna ſolitudo, ἐρημία μεγάλη ἐστὶν ἡ μεγάλη πόλις. Quadrabit in urbes aut domos, agros aut hortos, aut aliud id genus quidpiam amplum quidem & ſpatioſum,ſed parum excultum: Aut in librum ingentem quidem illum,verum impolitum & illimatum. ❡ Servorum civitas, δούλων πόλις. De cœtu convictuq; hominum improborum, furacium,aut ignobilium dici poteſt. ❡ Dicitur etiam civitas, pro regione tota,cujus incolæ iiſdem legibus utuntur, ut civitas Allobrogum,Helvetiorum. Saluſt. Itaque Qu. Fabio Sangæ, cujus patrocinio plurimum civitas utebatur, rem omnem uti cognoverant aperiunt. Cæſ. li. 1: Apud Helvetios longè nobiliſſimus & ditiſſimus fuit Orgetorix. Is M. Meſſala & M. Piſone Coſs. regni cupiditate inductus, congregationem nobilitatis fecit,& civitati perſuaſit,ut de finibus ſuis cum omnibus copiis exirent.

Cīvīlĭs,& hoc civile, Quod eſt civium, ſeu quod ad cives pertinet. [πολιτικός. Gal. Politique,appartenant aux citoyens. Ital. Civile. German. Burgerlich/oder das den Burgern zugehört. Belg. Burgerlijck. Hiſpan. Coſa de ciudad, civil. Pol. Mieyski. Vng. Varoſi emberſeghi. Ang. Belonging to a citie.] ut, Civilis mos, Civile jus, Civile odium, Civile bellum, Civilis homo, qui eſt peritus eorum quæ ad adminiſtrandam Rempub pertinent. Cicer. 7. Phil. Itaq; ego ille, qui ſemper autor pacis fui:cuiq; pax, præſertim civilis, quanquam omnibus bonis, mihi tamen in primis fuit optabilis. Idem ad Att. lib. 7: Genus belli quod ſit, vides: ita civile eſt, ut non ex civium diſſenſione, ſed ex unius perditi civis audacia natum ſit. ❡ Vndę civiles: id eſt, curæ, & ſolicitudines. Horat. 1. Epiſt. Nunc agilis fio, & verſor civilibus undis. Studia civilia. Cicer. pro Font. Si inimico teſti credi non oportuit, inimicior Marcello Craſſus, aut Fimbriæ Scaurus, ex civilibus ſtudiis, atq; obtrectatione domeſtica, quàm huic Galli? ❡ Civilis actio, i. præſcriptis verbis: D lib. 9. Tit. ult. l. 15. Cui opponitur legitima: Civilis actio incerti vocatur.

Cīvīlĭŏr,& Civilius, [πολιτικώτερος, ον. Vngar. Emberſegeb.] comparativa. Ovid. 4. Triſt. Eleg. 4: Ipſe pater patrię, quid enim civilius illo?

Cīvīlĭſſĭmŭs Superl. [Vngar. Igen emberſeghi.] Spartianus in Adriano: In colloquiis etiam humillimorum civiliſſimus fuit.

Cīvīlĭtās, f.t. Comitas, facilitas, humanitas. [ἡ πολιτεία. Gal. Civilité,honneſteté,police. Ital. Civiltà. Germ. Burgerliche unnd erbarliche zucht. Belg. Burgerheyt. Hiſpan. Civilidad,ò policia. Polon. Obyczaie pieknie. Vng. Emberſeg. Ang. Civilitie,gentileneſſe and courteouſneſſe in maners.] Moderatio quædam atque modeſtia magis civi hominiq; politico, quàm Imperatori conveniens, quam Auguſto tribuit Suetonius cap. 51: Clementię civilitatiſq;, inquit, ejus multa & magna documenta ſunt. Iulius Capitolinus laudat Antoninum Pium, quòd Imperatorium faſtigium ad ſummam civilitatem deduxerit.

Cīvīlĭtĕr, adverbium, Civium more. [πολιτικῶς. Gal. Civilement. Ital. Civilmente, cittadineſcamente. Ger. Burgerlich/ſtattlich. Belg. Burgerlijck. Hiſ. Civilmente, polidamente. Pol. Obyczaienie. Vng. Emberſeggel, Polgári módra. Angl. Civilie,gentillie,like citizens.] Cic. 1 Offic. Vt enim quum civiliter contendimus, aliter ſi eſt inimicus, aliter ſi competitor: cum altero certamen honoris & dignitatis eſt, cū altero capitis & famæ. Iuven. Satyr. 5: Poſcimus ut cœnes civiliter. i. ut tibi ſit panis idē qui aliis cōvivis, iiſdemq; ferculis utaris: non ut tyrannico more, aut regio cœnes. Ovid. 12. Metam. Exercet memores pluſquā civiliter iras.

Cīvĭcŭs, a, um, pen. corr. Civilis. [πολιτικός. Gal. Citoyen. Ital. Cittadineſco, civile. Ger. Burgerlich. Hiſpan. Civil, de ciudad. Pol. Mieyski. Vng. Varoſi emberſeghi. Ang. A Civill, of a citie.] Civica corona, quam civis civi, à quo ſervatus fuiſſet in prælio, teſtē vitæ dare ſolebat, ex fronde quernā: quoniam cibus antiquiſſimus è quercu capi conſueverat. Cic. pro Planc. At id etiam gregarii milites faciunt inviti, ut coronam dent civicam, & ſe ab aliquo ſervatos eſſe fateantur.

C ante L.

C L. In notis antiquorum Claudius. CL. V. clariſſimus vir. CL. F. clariſſima filia, vel fœmina. C L. I. Claudius. C. L. D B L. cauſam laudabilem. C. L. Caii Libertus, vel Caius Libertus. C L. conlibertus. C. L. vel I. vel L. Caia liberta. C. L. Caiæ libertę. C. L I B. Caii libertus, vel liberorum. C L B. C L. conlibertæ clariſſimæ. C. M A R. P. caput margine pleno. C M. Comis. C. M L. centum millia. C M S. Comis. C. M. Civis malus. C. M. vel C A. M. cauſa mortis, vel M. Marius. C O M. vel C O. comitia obdurata. C. M. T. cauſa mali tui. C. M T. cremenium multum. C M. L. X I I. camelos duodecim.

Clabula, Vide CLAVOSA.

Clādēs, f.t. Strages, cōflictus, & calamitas. [איד שבר ſcheber eid. πτῶσις, ἀπώλεια. Gal. Deſconfiture de guerre, perte en bataille, victoire perdue. Ital. Calamità, uccíſione. Germ. Ein niderlag/verderbung/ jämmerlicher ſchad. Bel. Een ongeval/nederlage. Hiſ. El eſtrago, ò mortandad à hierro. Pol. Porazka, ſzkoda znaczna. Vn. Veſzedelem, harcz, viadal. Ang. Great ſlaughter and domage.] ἀπὸ τοῦ κλάδου: hoc eſt, ramo: eſt enim nihil aliud, quàm ramorum & ſurculorum detritio: quemadmodum calamitas calamorum: ſtrages ſtratarum arborum. Deinde μεταφορικῶς ad homines transfertur: quanquam non deſunt, qui ἀπὸ τοῦ κλαίειν: hoc eſt, à flendo, ſive lugendo, aut à cadendo cladem, quaſi cadem dicta exiſtimant. Plin. lib. 16. cap. 32: A' quo deinde tempore majeſtas populi Romani reſurrexit, quæ antè vaſtata cladibus fuerat. Cic. de Clar. Orat. Curſum ingenii tui Brute, premit hæc importuna clades civitatis. Virg. 12. Aeneid. -& ſubita turbaret clade Latinos.

Clam, Præpoſitio ablativo caſui ſerviens, Secretò, latenter. [בסתר beſéther, λάθρα, κρυφῆ. Gal. En cachette, ſecrettement. Ital. Celatamente, di naſcoſo. German. Heimlicher weiß verborgenlich. Belg. Heymelijck/ſonder jemandts weten. Hiſpan. Occulta y eſcondidamente. Polon. Cycho tajemnie. Vngar. Alattomban, hirtelen, titkon. Ang. Privelie, ſecretlie, cloſlie.] Clàm patre egiſti. Plaut. in Amph. Is amare occœpit Alcumenam clàm viro. ❡ Iungitur aliquando & accuſativo. Plaut. Caſ. Bona multa faciam clam meam hanc uxorem. Cicer. in Saluſt. Timens ne facinora ejus clàm vos eſſent. ❡ Quandoque reperitur loco adverbii poſita. Virgil. 1. Aeneid. Clàm ferro incautum ſuperat, ſecurus amorum Germanæ. ❡ Hinc compoſitum Perclàm, quod eſt valde occultè.

Clāncŭlō, κλεψιδάλαθρα, clàm ſive clanculum. [Vngar. Titkon, alattomba.] Macrobius Satur. lib. 5. cap. 18: Fuit enim hic poëta, ut ſcrupuloſè & anxiè ita diſſimulanter & quaſi clanculò doctus, ut multa tranſtulerit, quæ unde tranſlata ſint, difficile ſit cognitu.

Clāncŭlum, diminutivum eſt à Clam. [בסתר beſéther, λαθραίως, κρυφηδόν. Gal. Secrettement, en cachette. Ital. Di naſcoſo, celatamente. Ger. Heimlichen. Belg. Secretelijck. Hiſpan. A eſcondidillas. Pol. Pocyichu, dybuac. Vng. Titkon, alattomban. Ang. Secretlie, privelie.] Terent. in Eunuch. In cellulam ad te patris penum omne congerebam clanculum. Ibidem: Veniſſe clanculum per impluvium. ❡ Clanculum cum accuſativo junxit Terent. in Adelph. -poſtremò alii clanculum Patres, quæ faciunt, quæ fert adoleſcentia: Ea ne me celet, conſuefeci filium.

Clāncŭlārĭŭs, a, um, Occultus, latens. [בסתר miſſéther, κρυφαῖος, κρύφιος. Gal. Secret, caché, incognu. Ital. Occulto, ſecretto. German. Verborgen. Hiſpan. Eſcondido, ſegreto. Polon. Taiemni. Vngar. Alattombanvalo, titkon valo. Ang. Secret, privatie.] Martial. lib. 10: Vernaculorum dicta, ſordidum dentem, Et fœda linguæ probra circulatricis, Poëta quidam clancularius ſpargit, Et vult videri noſtra, &c.

Clāndēſtīnō, penult. prod. Occultè, ſecretò, latenter. [בסתר beſéther. κρυφῆ, κρυφηδόν, κρύφα. Gal. En cachette, ſecrettement. Ital. Secretamente, occultamente. German. Heimlich/verborgenlich. Hiſpan. Eſcondidamente, ò eſcondidillas. Polon. Cyichy potaiemnie. Vng. Titkon, alattomban. Ang. Secretlie cloſlie.] Lucilius: At enim dicis, clandeſtinò tibi, quod commiſſum fuerat. Plaut. in Mil. Nam hoc negotii clandeſtinò, ut agerem, mandatur mihi.

Clāndēſtīnŭs, a, um, penultima producta, Occultus, ſecretus. [במכוסה nikſeh, κρυφαῖος. Gal. Secret, caché. Ital. Occulto, ſecreto. German. Heimlich/verborgen. Hiſp. Eſcondido ſecreto. Pol. Cyichy. Zakriti. Vngar. Titkon valo, alattomban valo. Angl. Secret, privie.] Liv. 4. ab Vrbe: Quum patres clandeſtina denunciatione revocati ad diem certam eſſent. Manlius lib. 1: Et clandeſtinis fur-

nis ſurgentis fraudibus arma. Sil. lib. 7: Ceu clandeſtino traheretur fœdere bellum.

Clāmōr, m. t. Vox intenſa, & majore cū impetu prolata. [קוֹל kol צְעָקָה tſeakah אֲנָקָה anakah. κραυγὴ, βοὴ. Gall. Clameur, cri, hueement. Ital. Grido. Ger. Ein geſchrey. Belg. Een gecroeſch. Hiſpan. Clamor ò voz grande. Polon. Krzyk. Vng. Kiáltás, woblilés. Ang. A lowde crying.] Plin. in Epiſt. Turbidoque clamore poſtulaverat ſimul & oppreſſerat. Cic. 6. in Verr. Interea ex clamore fama tota urbe percrebuit, expugnari deos patrios. Virgil. 5. Aen. -reſonat clamoribus æther. ❡ Antiqui etiam Clamos dicebant, ſicut Arbos.

Clāmo, as, are, n. p. Vociferor, clamorem edo, clamorem facio, voce contendo. [קָרָא kara זָעַק zahak אָנַק anak. βοάω, κράζω. Gall. Crier, huyer, braire. Ital. Gridare, chiamare. German. Schreyen. Belg. Grauſchen. Hiſp. Llamar dando vozes. Polon. Wolam, krzyczę. Vngar. Kiáltok, woblitók. Ang. To crie lowde.] Plautus in Mercur. Nec tolerant, ut æquum eſt, patres: ſed clamant, indecenter obſtrepunt. Cicero ad Atticum libro 5: Id clamare omnes, qui aderant, nihil impudentiùs, &c. Terent. in Adelph. Clamant omnes, indigniſſimè factum eſſe. ❡ Clamare item pro dicere, & affirmare accipitur. Cic. 5. in Verr. Quum tutores H-S LXXX, millibus id opus, ad illius hominis iniquiſſimi arbitrium ſe effecturos eſſe clamarent. ❡ Quandoq; vocare, καλεῖν, φωνεῖν. Virg. 4. Aeneid. Per medios ruit, ac moritentem nomine clamat. Ovid. 2. Metamorph. Aſpicit hanc, viſamq; vocat, clamata refugit. Idem 6. Metamorph. Ipſa videbatur terras ſpectare relictas, Et comites clamare ſuas. ❡ Clamare, conqueri. Terent. in Adelph. Mihi quidem non placent: Et clamo ſæpè. Liv. 5. ab Vrbe: Clamant fraude fieri, quòd foris teneantur exercitus. Cic. pro Cluen. Quum & de ſuo, & de uxoris interitu clamaret, teſtamentumque mutare cuperet, &c. Hujus compoſita ſunt, Acclamo, Conclamo, ut Vaſa conclamo, ἀναζεύγνυμι σκευαῖς. Item Declamo, Exclamo, Proclamo, Reclamo, & Succlamo, quæ habent penultimam productam.

Clāmĭto, as, are, n. p. frequentativum. [נֹאֵנָק noneik. κραυγάζω, συχνῶς & πολλάκις κράζω. Gal. Crier ſouvent, ou dire à haute voix. Ital. Gridare ſpeſſo. German. Heſftig oder offt ſchreyen. Hiſpan. Llamar dando bozes muchas vezes. Pol. Pokrzykuie, wolam. Vng. Kiáltozok, woblitózók. Ang. To crie often and lowde.] Terentius, in And. -clamitent Me ſycophantam, hæreditatem perſequi. Cicer. 2. Tuſcul. Nam quum ex renibus laboraret, ipſo in ejulatu clamitabat falſa eſſe, quæ anteà de dolore ſenſiſſet ipſe. Teren. in Adelph. Venit ad me ſæpè clamitans, Quid agis, Mitio?

Clāmātōr, verbale, m. t. Qui clamat, voce contendit. [צוֹעֵק tzobek. κραυγαστής, κεκραγμός. Gal. Vn crieur ou criard, brayard, celuy qui crie. Ital. Che grida ò chiama alcuno. Ger. Ein ſchreyer, rüffer. Hiſp. Strepitoſo, pieno di gridi, Llamador. Pol. Wolacz, krzykacz. Vng. Kiáltó, woblitó. Ang. That crieth lowde.] Cicer. 2. de Orat. Quare Coracem iſtum veſtrum patiamur nos quidem pullos ſuos excludere in nido, qui evolent clamatores odioſi ac moleſti. Mart. lib. 12: Non venit ablatis clamator verna lacernis.

Clāmātōrĭus, a, um, κραυγαστικός: ut, Clamatoria avis, in auguriis dicebatur, quæ alio nomine Clivina, & Prohibitoria appellabatur, ab effectu impediendorum auſpiciorum. Hanc Plin. li. 9. cap. 15. numerat inter aves ſeculo ſuo incognitas. Clamatorium genus, Cicero ad Quintum Fratrem lib. 3.

Clāmōsus, a, um, à nominativo Clamos, quod clamore obſtrepit, vociferatur q; [κραυγασώδης. Gal. Criard, plein de crierie. Ital. Strepitoſo, pieno de gridi. Ger. Schreyig, plauderig. Hiſp. Gritador. Polon. Krzykliwy, wrzaſliwy. Vngar. Nagy kiáltóáru, κραυγο. Angl. Which crieth very lowde.] Iuvenalis: Securum jubeant clamoſo inſiſtere circo. Quintil. Non turbidus, non clamoſus ſit altercator.

Clāngo, is, xi, vel gui, n. t. Tuba cano, vel increpo. [κλάζω. תָּקַע בַּשּׁוֹפָר takah baſchſchophar הֵרִיעַ heriah. Gal. Faire retentir, reſonner comme faict une trompette. Ital. Trombettare, ſonare di tromba. Germ. Trommeten, erklingen. Belg. Trompetten. Hiſpan. Sonnar la bozina ò trompeta. Pol. Trąbię. Vng. Trombitálok. An. To ſowne a trompet, to crie lik an egle.] Valerius Flac. -ter inhorruit æther, Luctificum clagente tuba. ❡ Clangere item dicuntur anſeres, ut eſt videre apud Columel. lib. 8. cap. 13. ❡ Aquilis item clangorem tribuit autor Philomelæ apud Ovidium: Dum clangunt aquilæ.

Clāngōr, m. t. Sonus tubarum eſt. [תְּרוּעָה teruhah. κλαγγή. Gal. Son de trompette. Ital. Il ſono delle trombe. Germ. Der Trommeten ſchall. Hiſ. Son, ò ſonido de trompeta. Pol. Dźwięk od trąby. Vng. Trombita harſogás, zengés. Ang. The ſowne of trompettes.] Virgil. 2. Aeneid. Exoritur clamorq; virûm, clangorq; tubarum. Licet etiam dicatur de ſono anſerum, & aliarum rerum clarè ſtrepentium. Cic. 2. Tuſc. de Prometheo: Iovis ſatelles (intelligit aquilam) paſtu dilanians fero, Tum jecore opimo farta & ſatiata affatim, Clangorem fundit vaſtum. Colum. de anſeribus libro 8. cap. 13: Ejuſdq; generis anſer præcipuè ruſticis gratus eſt, quòd nec maximam curam poſcit, & ſolertiorem cuſtodiā præbet, quàm canis: nam clangore prodit inſidiantem.

Clārĕo, Clarifico, Clarigo, Claritas. Vide CLARVS.

Clārŭs, a, um, Planus, apertus, perſpicuus, dilucidus: [צַח tſach טָהוֹר tahor. ἀδηλὸς, λαμπρός. Gal. Cler. Ital. Chiaro, lucente. Germ. Heiter und ſchön. Belg. Claer. Hiſp. Claro. Pol. Jaſny. Vn. Nyilván való, világos. Ang. Cleare, bright.] ut, Clara dies. Cic. in Somn. Scip. Oſtendebat autem Carthaginem de excelſo, & pleno ſtellarum, illuſtri, & claro quodam loco. Virgil. Georg. Et claro ſylvas cernes Aquilone moveri. ❡ Figuratè pro inſigni atque excellenti accipitur: [נִכְבָּד nichbad. ἔνδοξος, ἐπίσημος. Gall. Manifeſte, noble, qui a grande renommee, illuſtre. Ital. Nobile, illuſtre. German. Berümpt, namhafftig. Hiſp. Noble y eſclarecido en fama. Pol. Zacny, ſławny. Vn. Neveʒetes, hires nevet. Ang. Well knawin, noble, famous, renowmed.] & eo, qui velut fulgore quodam famæ reſplendet, qui & Inclytus dicitur: quamvis plus ſit Inclytus, quàm Clarus, propter In, quæ illi auget. Cic. 1. de Finib. Claris & fortibus viris commemorandis. Plautus in Trin. In occulto jacebis, quum te maximè clarum voles. ❡ Interdum ponitur pro audibili aut ſonoro: ut Clara vox, εὐφωνία. Cicero pro Syl. Atq; ut idem omnes exaudiant, clariſſima voce dicam.

Clārē, adverbium, Clara voce, explicatè, enodatè, manifeſtè, planè. [σαφῶς. Gal. Clairement. Ital. Chiaramente. Germ. Klar und heiter. Hiſ. Claramente. Pol. Jaſnie. Vng. Magyarán, nyilván. An. Clearelie, with a shrill voce.] Terent. in And. Vnde eſt? dic clare. Cic. ad Attic. lib. 2: Varietas in re nulla ſit, aperteq; loquamur, & jam clarè gemant. Cælius Cic. lib. 8: Et quo propius ea contentio, quàm fieri neceſſe eſt, accedit, eò clarius id periculum apparet.

Clārĭsŏnŭs, a, um, Clarè ſonans, canorus: [εὔφωνος. Gal. Qui ſonne clair. Ital. Di chiaro ſuono. Ger. Das hell thönet. Hiſp. Coſa que ſuena claro. Pol. Głośny. Vng. Hangos ſzavu, nagy ſzavu. An. That ſowneth shrillie.] ut, Voces clariſonæ. Catul. Clariſona animo fudiſſe è pectore voces. Cic. in Arat. Hunc à clariſonis auris Aquilonis ad Auſtrum Condens.

Clārĭtās, f. t. Luciditas, ſplendor. [צַחְצָחוֹת tſachtſachoth טֹהַר tohar. σαφήνεια, λαμπρότης. Gal. Clarté, ſplendeur. Ital. Chiarezza, ſplendore. Germ. Klarheit, heitere. Belg. Claerheyt. Hiſp. Claridad ò eſclarecimiento de fama. Pol. Jaſność. Vng. Világoſság, fényeſség. Ang. Clearenesse, brightnesse.] ut, Claritas Solis. Plin. lib. 2. cap. 8: Claritatis tantæ eſt veſper. Idem lib. 18. cap. 11: Emicantque fontes Oraxi oculorum claritati. ❡ Aliquando pro excellentia, δόξα, [Pol. Zacność. Vng. Neveʒetesség.] ut, Claritas generis, Claritas rerum geſtarum. Cic. 1. Offic. Facilior & tutior, & minùs aliis gravis, aut moleſta vita eſt otioſorum: fructuoſior autem hominū generi, ad & claritatem amplitudinemq; aptior, eorum qui ſe ad Rempublicam, & ad magnas res gerendas accommodaverunt. Idem ad Sulp. Quæ, quanquam ex multis pro tua claritate audiam: tamen libentiſſimè ex tuis literis cognoſcam. ❡ Interdum facilitas, perſpicuitas: ut Claritas orationis.

Clārĭtūdo, dinis, f. t. idem quod Claritas, Feſto ac Nonio teſtibus. [Pol. Zacność. Vng. Világoſság, neveʒetesség. An. Clearenesse, brightnesse.] Saluſt. Quum præſertim tam multæ variæque ſint artes animi, quibus ſumma claritudo paratur. ❡ Claritudo vocis, εὐφωνία. Gell. lib. 7. cap. 5: Hiſtrio in terra Græcia fuit fama celebri, qui geſtu & vocis claritudine & venuſtate cæteris anteſtabat.

Clāro, as, act. p. Clarum facio. [טִהֵר tihar. δηλόω. Gal. Manifeſter, manifeſter, declarer. Ital. Far chiaro. Ger. Hell und heiter machen, erklären. Hiſ. Eſclareſcer y aclarar, hazer claro. Pol. Objaśniam. Vn. Meg Hireſitem, neveʒetesſé teſzem. Angl. To mak plane and manifeſt.] Auſonius: Pollet Ariſtides, veteres qui clarat Athenas. Cic. 1. de Divin. ex antiquo poëta: Iupiter excelſa clarabat ſceptra columna. Horat. -Illum non labor Iſthmius Clarabit pugilem. Lucr. lib. 4: Multaq; in his rebus quærendum, multaq; nobis Clarandum eſt, planè ſi res exponere avemus. ❡ Hinc Declaro, as.

Clārĕo, es, ui, n. ſ. Clarus ſum, vel manifeſtus, ſeu notus ſum, eniteo. [צַח tſach טָהַר tihar. ἐνδοξεῖν, φαίνεσθαι. Gal. Eſtre clair, avoir bruit & renommée. Ital. Eſſer chiaro, illuſtre, noto, manifeſto. Germ. Hell oder heiter ſeyn, oder weit berhümpt ſeyn. Belg. Beroemt ſyn, vermaempt ſyn, claer ſyn. Hiſp. Eſclarecerſe, hazerſe eſclarecido ò famoſo. Pol. Jaſnieie, ſławnym ſłynę. Vng. Híres neves vagyok. Ang. To be cleere or well knawin, to be famous and renowmed.] Ennius apud Cic. 3. Officior. Ergo poſtque magiſque viri nunc gloria claret. Idem de Senect. Turpilius Pædio, cujus adventu inſula hodie claret Cypros. ❡ Claret lumen. Ennius Telamone (ut citat Nonius) Nam ita mihi Telamonis patris, atque facies proavi Iovis grata eſt, atque hoc lumen candidū claret mihi. Cicer. in Arato: Propterea quod ad æſtatis primordia clarent. ❡ Claret, pro clarum eſt. Lucret. lib. 6: -quod in primo

quoque carmine claret. ¶ Claret mihi: id eſt, intelligo. Claud. in Paneg. ventura poteſtas Claruit Aſconio, ſubita quum luce comarum Innocuus flagraret apex.

Clāreſco, ſcis, à clareo, Clarus fio. [נכח tſách. ἐκφαίνομαι. Gal. Devenir clair & manifeſte. Ital. Farſi chiaro, manifeſto. German. Heiter und ſcheinbar werden/oder berümpt werden. Hiſp. Eſclarecerſe. Pol. Uczwiemſye ſtaie. Vng. El hireſedém. Ang. To waxe cleere and manifeſt.] Quint. lib. 6. cap. 4: Neque tantum hoc ipſis monitoribus clareſcit: quidam faciunt apertè quòd tìxemur. Virgil. 2. Aeneid. Clareſcunt ſonitus, armorumq; ingruit horror. ¶ Hinc fit compoſitum Inclareo, quod eſt valde clareo: à quo fit Inclareſco, quod eſt valde clarus fio. ὑπερεκφαίνομαι. ¶ Clareſcit pro clarum fit: Macrob. Comment. lib. 2. cap. 12: Et hæc ſit præſentis operis conſummatio, ut animam non ſolùm immortalem, ſed deum eſſe clareſcat.

Clārĭfĭco, as, act. p. Clarum facio, illuſtro. [מהדר tihdár. λαμπρύνω. Gal. Clarifier, eſclarcir. Ital. Far chiaro. Germ Heiter und ſcheinbar machen. Hiſp. Eſclarecer y aclarar otra coſa. Pol. Obiaſniam. Vn. Hireſſe teſzem, dicsóſedem. Ang. To mak cleere.] Plin. li. 20. ca. 13: Alterū eſt nigrius, qđ capitis vitia purgat, viſum clarificat.

Clārĭgo, as, pen. cor. act. p. Res clarè repeto, Bellum indico. [ἐπιφαίνειν τὸν πόλεμον. Gal. Denoncer la guerre aux ennemis s'ils ne veulent faire raiſon. Ital. Intimare la guerra. Ger. Ein ding heiter und offentlich wider erfordern. Item, heiter einen Krieg oder Unfried anſagen laſſen. Hiſ. Demandar lo robado. Pol. Iawnie ſye domagam. item, lawnie woine albo pokoi opowiedam. Vng. Hirdetém, hadat hirdetek. Ang. To denounce warre.] A' vocis claritate dictum, quaſi clarè ago, ſicut Litigo, litem ago: Lævigo, læve ago: Mitigo, mite ago. Plin. lib. 22: Hac ſemper & legati quum ad hoſtes, clarigatumq; mitterentur, uſi: id eſt, res raptas clarè repetitū. Erat autem Romanis in more, quum bellum indicere alicui populo volebant, ut Paterpatratus proficiſceretur ad eum, & præfatus quædam ſolennia verba, clara voce diceret ſe bellū indicere ob certas cauſas, quòd ſcilicet pecus abegiſſent, nec reddidiſſent, quòd noxios receptaſſent, quòd agrum vaſtaſſent, quòd ſocios læſiſſent, aut aliquid ſimile. Formulam belli indicendi, vide apud Gell. lib. 16. cap. 4.

Clārĭgātĭo, f. t. Belli indictio. [ἐπικήρυξις τοῦ πολέμου πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας ἀγνωμονοῦντας. Gal. Denoncement de guerre à ceux qui ont fait tort, s'ils ne veulent venir à raiſon. Ital. Generale conceſſione di pigliare prigioni, & farli pagare pena ò taglia, intimatione di guerra. Ger. Ein heitere und offentliche abſagung. Item, ein offentliche treibung ſo einem wider ſein Schuldner fürzunemmen zugelaſſen iſt. Hiſ. Aquella demanda de lo robado. Pol. Iawne oſwiadczenie, iawna odpowiedz. Vng. Had hirdetés támaſztás. Ang. Denouncing or proclayming of warre.] ¶ Accipitur & pro exactione nūmaria, maximè quæ principis, vel Reipublicæ edicto conceditur. Liv. lib. 8: In Veliternos veteres cives Romanos, quòd toties rebellaſſent, graviter ſævitum, & muri dejecti, & Senatus inde abductus, juſſiq; trans Tyberim habitare: ut ejus, qui cis Tyberim deprehenſus eſſet, uſque ad mille paſſus 200. pondo clarigatio eſſet: nec priùs quàm ære abſoluto, is qui cepiſſet, extra vincula captum haberet.

Claſſis, f. t. Aequivocum eſt: ſignificat enim navium multitudinem. [ςόλος, ἡ τῶν πλοίων. Ger. Ein hauffen Schiffe/ oder zahl Schiff. Item, ein Ordnung und Standt der Menſchen. Pol. Armata morſka. Vng. Sereg hace. An. A navie of ſhippes.] hoc eſt, à lignis, vel potiùs rudentibus veli: quamvis abuſivè pro una tantùm navi ponatur. Virg. lib. 6: -Lyciæ ductorem claſſis Orontem. ¶ Significat & civium partes pro cenſus ratione diſtributas. τάγματα. Nam Liv. de Serv. Tull. rebus geſtis ſcribit, urbem in quinque claſſes diviſam, cenſumq; ab eo inſtitutum fuiſſe, rem ſaluberrimam tanto futuram imperio, quò pacis belliq; munia non viritim, ut antea, ſed pro habitu pecuniam fierent. Tum claſſes centuriasq; ad hunc ordinem ex cenſu deſcripſit. Qui centum millia æris, aut majorem cenſum haberent, inter primarios numerabantur, & ſub primæ claſſis titulo. Ex his octoginta fecit centurias, quadraginta ſenum, quadraginta juvenum. Seniores, ad urbis cuſtodiam: juniores, ut foris bellum gererent. Arma his, galea, clypeus, ocreæ, lorica, omnia ex ære hæc, ut tegumenta corporis eſſent. Præterea tela in hoſtem, haſtæ, & gladius. Additæ ſunt fabrorum duæ centuriæ, quæ ſine armis ſtipendia facerent: datum munus, ut machinas in bello ferrent. ¶ Hinc Claſſici, hujus primæ tantum claſſis homines dicebantur, qui (ut docet Gell. lib. 7. cap. 13.) centum & viginti quinque millia æris, ampliúsve, cenſi erant. ¶ Hinc etiam Claſſici teſtes: hoc eſt, aſſidui, & locupletes: qui (ut inquit Feſtus) ſignandis teſtamentis adhibebantur: hoc eſt, primæ claſſis homines, quaſi primæ autoritatis, & idonei veritatis cenſores. ¶ Et metaphoricὼs Claſſicos autores vocat Gel. lib. 19. cap. 8: Quaſi primæ notæ ſcriptores, Latinæque elegantiæ teſtes idoneos, cujuſmodi ſunt, Cicero, Cæſar, Saluſtius, Virgilius, Ovidius, Horatius, T. Livius. ¶ Ex iis verò, qui intra centum ad ſeptuagintaquinque millia erant cēſi, vi-

ginti ſeniorum, & totidem juniorum centurias conſcripſit, quibus pro ſcuto clypeus, & reliqua omnia arma, præter loricam, ſunt imperata. ¶ Tertia claſſis à ſeptuagintaquinque ad quinquaginta millia. Arma, ut in ſuperiore, præter ocreas. ¶ In quarta claſſe à quinquaginta ad vigintiquinque millia, centuriæ viginti ſeniorum, viginti juniorum. Arma mutata, nihil præter haſtam, & verutum datum. ¶ Quinta claſſis centurias triginta habuit, fundas lapidesq; miſſiles gerentes. Et homines quintæ claſſis, pro tenuibus, & minimæ autoritatis dicuntur, οἱ τῆς πέμπτης τελοῦντες. In his erant accenſi, cornicines, tibicines in tres centurias digeſti, qui non ultra undecim millia cenſebantur. ¶ Et infra claſſem, & extremæ claſſis viros infimæ notæ licebit appellare. Creata eſt præterea una centuria, quæ fuit immunis militia. Infra claſſem autem eſſe dicebantur, ſecundæ claſſis, cæterarumque omnium claſſium, qui minore ſumma æris, quàm claſſici illi, cenſebantur. ¶ Significat & Claſſis, equitum ordines. Virg. 3. Aeneid. -ſcio me Danais è claſſibus unum. Unde & Claſſis procincta, παρεσκευασμένος ςόλος, dicitur exercitus inſtructus. ¶ Apud antiquos Claſſes clypeatæ dicebantur, quos nunc exercitus vocamus. ¶ Claſſes quoq; in ſcholis ſunt ordines diſcipulorum. Quint. li. 1. cap. 2, autor eſt, à præceptoribus ſuis pueros olim in claſſes diſtributos, ordinemq; diſcendi ſecundum vires ingenii datum. ¶ Latinis in ſua claſſe manere dicuntur, qui non deſerunt vitæ inſtitutum: &, Claſſem ſuam deſerere, qui mutant.

Clāſſĭcus, a, um. Quod eſt claſſis, vel quod ad claſſem pertinet: [ναυτικός. Pol. Do bytwi morſkiei przynalezący. Vng. Haios, hadahoz valo. Ang. Belonging to a navie of ſhippes.] ut, Claſſicum bellum, bellum navale. Propert. libro 2: Et canerem Siculæ claſſica bella fugæ. ¶ Et Claſſici, οἱ ὑπερέχοντες, οἱ τελοῦντες, οἱ ἐν τέλει, primæ tantùm claſſis homines, de quibus paulò antè. ¶ Etiam Claſſici dicebantur Præcones, κήρυκες. Qui tuba vel cornu juſſu magiſtratuum ex arce, vel circum muros populum ad comitium vocabant, dicti à Calando: id eſt, vocando, ſive à clangore. Unde Claſſica pro ipſis tubis, σάλπιγξ. Virgilius libro 7: Claſſica nanque ſonant. Ubi Servius, claſſicum dicimus, & ipſam tubam, & ſonum. ¶ Claſſicum autem eſt flexilis tuba. Livius lib. 5: Vocatis claſſico ad concilium militibus. ¶ Claſſicum item ineundæ pugnæ ſignum appellatur, quod tuba dari ſolet: unde Claſſicum canere σημαίνειν τὸ πολεμικόν: hoc eſt, ſignum dare, quo milites pugnam incant. Contrà, Canere receptui, ἀνακαλεῖν, eſt à pugna revocare. ¶ Accipitur etiam latiùs Claſſici vocabulum pro quovis tubæ ſono, qui prodeunte imperatore, aut ejus juſſu in caſtris fieri ſolet. Cæſar 3. bell. Civ. Pompeius paucis pòſt diebus in Theſſaliam pervenit: ſuum cum Scipione honorem partitur, claſſicumque apud eum cani, & alterum illi jubet prætorium tendi. Virgil. 2. Georg. Necdum etiam audierant inflari claſſica.

Claſſĭārĭi, m. ſ. Propriè dicuntur claſſis milites, qui ſcilicet in claſſe ſtipendia merent. [ἐπιβάται. Pol. Zol nierze morſcy. Vng. Haion tſatázo vitezök.] Hirtius lib. 3. bel. Civil. Itemque per equites diſpoſitos aqua prohibere claſſiarios inſtituit. Sueton. in Galba: Nam quum claſſiarios, quos Nero ex remigibus juſtos milites fecerat, ad priſtinum ſtatum redire cogeret. Apuleius uſurpavit pro tubicine, aut eo qui claſſicum canit, quū ait: Et laudum ejus claſſiarius, atque aſſiduus præco. Ubi pro eodem penè videtur accepiſſe Præconem laudum & claſſiarium. Quo in loco Perottus mentem Apuleii non ſatis aſſequutus, arbitratur Claſſiarios pro potentioribus accipi, quos alio, nomine vocabant Aſſiduos.

Claterna, à Pomponio Mela lib. 2. numeratur inter oppida Piceni.

Clāthrūs, & Clathrum, utroque modo dicitur, ligna tranſverſa quibus aliquid munitur, ut feneſtræ quæ vulgò Ferratæ dicuntur. [שבכה ſebachah. κλεῖθρον, à κλείω, claudo. Gal. Barreau, treillis, claye. Ital. Stanga. Germ. Das Holtz darauß man die Gätter machet/ Gätter. Hiſp. La red ò rexa ò verja para cerrar lugar. Pol. Mrzeze, krata. Vn. Szegezö fa, bevadex fa. Ang. A barre or lattiſe.] Horat. Objectos caveæ valvis ſi frangere clathros. Columella poſuit pro lignis cancellatim compactis, quibus glebæ contunduntur. Hirpicem Varro appellat.

Clāthro, as, ſignificat clathris claudere. [κλειθρόω. Gal. Barrer, fermer de barres ou treillis. Ital. Stangare, mettere la ſtanga. Germ. Vergättern/ verſchrancken. Belg. Tralien. Hiſ. Cerrar lugar con rexas ò verjas. Polon. Zakratam, przegradzam. Vng. Korteſt fána bé ſzégezem. Ang. To ſhut up in lattiſes or with barres.] Col. lib. 9: Satis eſt autem vacerras inter pedes octonos defigere ſeriſque tranſverſis ita clathrare, ne ſpatiorum laxitas, quæ foraminibus intervenit, pecudi præbeat fugam. ¶ Hinc Feneſtra clathrata apud Plautum in milite: Nam certò neque ſolarium apud nos eſt, neq; hortus ullus, neque Feneſtra, niſi clathrata.

Clāvā, f. p. Fuſtis teres ad clavi ſimilitudinē capitatus. [ῥόπαλον, κορύνη, ſcυτάλη. Gal. Une maſſue. Ital. Mazza. Germ. Ein Kolb.

Belg.

Belg. Een Kolff. Hiſpan. *La porra.* Polon. *Pálica bal'ama.* Vng. *Buzgany, fa e bot.* Ang. *A clubbe.*] Cic. 6. in Verrem: Qui primò quum obſiſtere ac defendere conarentur, malè mulctati, clavis ac fuſtibus repelluntur. Idem de Senec. Sibi igitur habeant alii arma, ſibi equos, ſibi haſtas, ſibi clavam, ſibi pilam, &c. Plinius de lino: Interdum deinde in ſilo poſitur, illiſum crebrò in ſilice ex aqua, tectumq; curſus tunditur clavis ſemper injuriæ melius. ¶ Hinc clava Herculis, qua ille utebatur, quam quis Herculi extorquere proverbialiter dicitur, qui ſibi vendicare conatur, quod alius jam potentior occupavit.

Clāvātōr, m.t. Qui hujuſmodi clava utebatur, inquit Feſtus: ſervus ſcilicet qui clava armatus dominum comitabatur. [κορυνήτης, κορυνοφόρος. Pol. *Zbul'ama chodzący.* Vngar. *Buzgany hordozó ember.* Ang. *Which vſeth a clubbe.*] Plaut. Merc. Egomet mihi comes, clavator, eques, agaſo, armiger. Idem Rud. Aedepol eccum clavator advenit.

Clāvĭgĕr, Qui clavam fert. [κορυνοφόρος. Pol. *Teukroni ghul'ama chodzy.* Vngar. *Buzgány hordozó.* Angl. *That beareth a clubbe.*] Ovid 7. Metam. Claviger invidit Vulcani occumbere prolem. Idem 15. Metam. -illic lavêre Bimembres Vulnera, clavigeri quæ fecerat Herculis arcus.

Clavatius, Vide CLAVIS.

Clāvātus, Vide CLAVUS.

Claudĭco, Vide CLAUDUS.

Claudo, is, ſi, ſum, act. t. Obſtruo, obſero, includo, intercludo. [סגר *ſeghar* κλείω. Gal. *Clorre, ſerrer.* Ital. *Chiudere, ſerrare.* Ger. Beſchlieſſen. Belg. Sluyten. Hiſpan. *Cerrar.* Polon. *Zawieram.* Vng. *Be ſzegezni.* Ang. *To ſhutte or ſhut into cloſe or incloſe.*] Virgil. lib. 3. Georg. Aut intus clauſos ſatura ad præſepia ſervant. ¶ Interdum ponitur pro Circuire, ſive circundare, περιλαμβάνειν: ita enim interpretatur Nonius illud Virg. Aeglog. 6: Dictææ Nymphæ nemorum jam claudite ſaltus. ¶ Interdum pro obſiſtere, arcere: apud eundem lib. 10: Ecce maris magno claudit nos obice pontus.

Clauſus, a, um, Reconditus, ſub clauſtris poſitus: cui contrariũ apertus, promptus. [סגור *ſaghur* ἀποκεκλεισμένος, κλειστός. Gal. *Clos, fermé.* Ital. *Chiuſo, ſerrato.* German. Beſchloſſen. Hiſp. *Cerrado.* Polon. *Zamarty.* Vng. *Be ſzegeztetet.* Ang. *Shut vp, incloſed.*] Cic. Act. in Verr. Statuerunt ſe nihil tàm clauſum neque tam reconditum poſſe habere, quod non iſtius cupiditati apertiſſimum promptiſſimumq; eſſet. Vlp. l. Si quis gravi. §. ſubvenitur aũt. ff. ad Senatuſc. Syll. clauſos (ἐγκλείσμοι) pro vinctis accipit, ſi modò vincti ſint, ut omni modo erũpere nõ poſſint.

Clauſus, Reconditus ſub ſigno, & clauſtris ſuppoſitus: cui opponuntur patens, apertus, promptus, expoſitus. [Vn. *Be ſzegeztetet.*]

Clauſum, ſubſtantivũ, pro tecto, ſive loco concluſo. [מסגרת *miſghereth* κλεῖθρον. Gal. *Enclos, vn clos, lieu fermé, un toict.* Ital. *Luoco chiuſo, ſermato, ſtabile.* Germ. Ein beſchloſſen ort. Hiſpan. *Lugar cerrado.* Pol. *Zamarte mieiſce.* Vn. *Rekeſz hely.* Ang. *A cloſe place.*] Col. lib. 9. ca. 8: Nam diebus requies danda eſt, & infundendi grati apibus liquores, quibus intra clauſum alantur. Virg. 4. Georg. Sic poſitum in clauſo linquunt.

Clauſtrum, Clauſura, ſive quo aliquid clauditur, valvæ, fores, loca clauſa. [מסגרת *miſghereth* סגור *ſeghor* κλεῖθρον. Gal. *Cloſture.* Ital. *Chioſtro, clauſtro.* Ger. Ein Schloß damit man etwas beſchleuſt. Belg. Een ſlot. Hiſpan. *Cerradura o encerramiento.* Pol. *Kl'otka, Zamora.* Vngar. *Szegezö ſe.* Ang. *A cloſe place to incloſe or ſhut vp any thing.*] Plaut. in Curc. Nam ſonitum, & crepitum clauſtrorum audio. Virg. 7. Aeneid. -portarum ingentia clauſtra. Cicero pro Flac. Omnes ſinus, promontoria, litora, inſulas, urbes maritimas clauſtris imperii noſtri contineri. ¶ In plurali tàm maſculini quàm neutri generis eſt. Apud antiquos Cloſtra pro Clauſtris dicebantur.

Clauſtrum impropriè eſt Cœnobiũ, ſive Monaſteriũ, ut impura ſunt, quantũ ad Latinitatẽ attinet, Canoniſtarum ferè omnia.

Clauſtrārĭus, Qui ſeras, & cætera ad claudendum opera facit. [κλειδοποιός. Germ. Ein Schloſſer. Belg. Een Slootmaker.] Clauſtrarius artifex apud Lampridiũ, in Heliogabalo ita corruptè legitur: Mulionem curare juſſit, juſſit & curſorem, juſſit & Cocum, & Clauſtralium artificem, ubi lege clauſtrarium.

Clauſula, f. p. Dicitur id qđ aliquid claudit: hoc eſt, finit. [סוף *ſoph.* τὸ πέρας, κῶλον, ἐπίλογος. Gal. *La fin & achevement de quelque choſe.* Ita. *Coſa che chiude, fine.* Ger. Das end, das ein ding beſchleuſt, Beſchluß. Hiſ. *Cerradura.* Pol. *Zamknienie, koniec.* Vn. *Vége, be rekeſztö.* Ang. *The clauſe and end of any thing.*] Plin. lib. 11. cap. 45: Vngues, qui clauſulæ nervorum ſummæ exiſtimantur, omnibus his, quibus & digiti. ¶ Item pro exitu. Cicer. pro Cælio: Mimi ergo eſt jam exitus, non fabulæ: in quo quum clauſula non invenitur, fugit aliquis è manibus: deinde ſcabella concrepant, aulæum tollitur. Hinc etiam Clauſula pro ſententia accipitur, quam Græci ἐπίλογον dicunt: ita dicta, quòd ſententiam claudat. ¶ Nonnunquam etiam accipitur pro ſententia, quæ epiſtolam vel carmen claudit, quam vulgò *Concluſionem* vocamus. Cic. Fam. 2: Quoniam mihi nullum ſcribẽdi argumentum eſt, utar ea clauſula, qua ſoleo. ¶ Clauſulam imponere, finem imponere. Seneca Epiſt. 67: Non poteſt dic hoc non eſſe par maximis bonum, quod beatæ vitæ clauſulã impoſuit, cui Epicurus extrema voce gratias egit.

Clauſūræ, vel potiùs cluſuræ, ſunt πύργοι φρουρίων, quæ Imperatores Romani in limitibus habuerunt. Poſteriorum temporum ſcriptores *Clauſas*, & *Cluſas* vocarunt.

Claudus, m. ſ. quaſi pedibus clauſus: id eſt, impeditus. Qui a pedibus, aut cruribus femoribùſve vitiatis, æquis paſſibus incedere non poteſt. [פסח *piſſeach* χωλός. Gal. *Boiteux.* Ital. *Zoppo.* German. Hinckend. Belg. Manck, hinckende. Hiſpan. *Coxo.* Polon. *Chromy, kulhawy.* Vng. *Sánta, béna.* Ang. *A cripple, maimed, that haulteth.*] ¶ Vnde etiã Appius Claudius, à quo Claudia familia originem traxit, primùm Appius Claudus dicebatur. Plautus in Aulul. Quaſi claudus ſutor domi ſedet totos dies. ¶ Si juxta claudum habitaris, claudicare diſces, ἂν παρὰ χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ. Plut. de liber. educ. Proverbium admonet, pernicioſam improborum hominum conſuetudinem fugiendam eſſe, propterea quòd cùm corporis, tum maximè animi vitia & contagio ſerpunt in vicinum. ¶ Claudi more tenere pilam, proverbialiter in Piſonem dixit Cicero, pro nullo delectu nulloq; judicio tenere, ac ſequi quicquid doctum indoctumque ſit. ¶ Claudus optimè virum agit, ἄριστα χωλὸς οἰφεῖ, ſive ut alii legunt, ὀχεῖ. Dici ſolitum ubi quiſpiam ſuam ſortem vel parum egregiam anteponit alienæ, tametſi præſtantiori.

Claudĭco, as, are, n. t. Altero tantùm pede incedo, vel alterum pedem infirmum, & inſtabilem, aut curtum habeo, Vacillo, non rectè incedo. [פסח *paſach* צלע *tſalah* χωλαίνω. Gal. *Clocher, boiter.* Ital. *Zoppicare, andar zoppo.* German. Hincken. Hiſp. *Coxquear.* Pol. *Chramie.* Vngar. *Sántikálok, sántálok.* Angl. *To cripple, to haulte, to be lame.*] Cic. lib. 2. de Orator. Nam quod Sp. Carvilio graviter claudicanti ex vulnere ob Rempublicam accepto, & ob eam cauſam verecundanti in publicum prodire, &c. ¶ Tranſlatè dicitur de omni eo, quod ſuis partibus rectum non eſt. Cic. 1. de Finib. Qui verentur, ne ſi amicitiam propter noſtram voluptatem expetendam putemus, tota amicitia quaſi claudicare videatur. Livius 2. bel. Pun. Si altera parte claudicet Reſpublica malis conſiliis ac bonis, idem juris & poteſtatis erit.

Claudĭcātĭo, verbale, f. t. [צלע *tſelah*, χωλαίνειν. Gal. *Boitement, clochement.* Ital. *Eſſo andar zoppo.* Ger. Das hincken. Bel. Hinckinge. Hiſpan. *Coxedad.* Pol. *Chramanie.* Vngar. *Sántikálás, sántálás.* Ang. *A haulting, lameneſſe.*] Colum. lib. 6. cap. 12: Sanguis demiſſus in pedes claudicationem affert. Cicer. 1. de Nat. deor. In quo ſtante atque veſtito, leviter apparet claudicatio non deformis.

Claudĭtās, idem: hoc eſt, ipſum claudicandi vitiũ. [צלע *tſelah*, χωλεία. Pol. *Chramota.* Vng. *Sántaság.* Ang. *Lameneſſe or haulting.*] Plin. Repulſu durioris materiæ claudicatẽ illicò aſſert.

Clāvĭcŭlă, Claviculus, Vide CLAVUS.

Clāvĭs, f. t. Eſt qua oſtia, arculæ, & id genus multa, & clauduntur, & aperiuntur: [מפתח *maphteach*, κλεῖς. Gal. *Clef.* Ital. *Chiave.* German. Ein Schlüſſel. Belg. Een ſloetel. Hiſpan. *La llave.* Pol. *Klucz.* Vngar. *Kulcs.* Ang. *A key.*] à Clam, quòd quæ celare volumus, hac claudere ſoleamus. Cato de Re ruſt. cap. 13: Seriam vinariam unam, clavem torculario unam. Cicero pro Domo ſua: Scilicet tu helluoni ſpurciſſimo, &c. omne frumentum privatum & publicum, omnes provincias frumentarias, omnes mancipes, omnes horreorum claves lege tua tradidiſti. Habet & clavim in accuſativo. Plautus in Moſt. Clavim mihi harumce ædium nunc jam lube afferri. ¶ Vnde Conclavia, loca quæ ſub una eademque clave clauſa ſunt: & Conclavatus locus, una clave clauſus. Clavem Theodorus Samius primò monſtravit: à quo Faber clavicularius, κλειδοποιός. ¶ Clave findere ligna, & ſecuri fores aperire conatis, τῇ κλειδὶ μὲν ξύλα σχίζειν, τῇ δ' ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν ἐπιχειρεῖς. Quum res præpoſterè geritur, veluti ſiquis metu liberos ſtudeat emendare, ſervos beneficiis ſibi adjungere.

Clāvĭcŭlă, diminutivũ à clavi, vel à clava virga. [κλαδίσκος. Gal. *La vrille ou tendron de la vigne duquel elle ſe lie & s'attache à ce qu'elle rencontre.* Ital. *Capelli della vite con i quali s' appiglia à quello che incontra.* Germ. Ein Schlüſſelein. Hiſ. *El cercillo o tiſereta de la vid.* Polon. *Kluczyk.* item: *Cz'onek od latorozy ſpe mięzy pie, ... mnia albo ſzczepem.* Vn. *Kolcsocska, az ſzölö ... kaczja.* Ang. *The bougher of a vine wherby it is coupled to another vine.*] ¶ Dicitur quoq; Clavicula capreolus, ſive pampinus in vite. Cicero de Senect. Vitis quidem, quæ natura & caduca eſt, & niſi fulta ſit, fertur ad terram, eadem, ut ſe erigat, claviculis ſuis, quaſi manibus, quicquid eſt nacta, complectitur.

Clāvĭcūlārĭus, m. ſ. Qui claviculam: id eſt, virgam vel clavam gerit, κλαδοῦχος. Iulius Firmicus Matheſeos li. 3: Aut claviculari, aut carceris cuſtodes. [Pol. *Klucznik.* Vng. *Kulcsár.*]

Clavarius, Appellatus eſt Suetonii pater, ab eo quòd præfectus fuerit donativo imperatorio inter milites diſpertiendo. Unde Cornelius Tacitus ſcribit, Clavarium donativi nomen eſſe, qui ait: Seditioſæ militum voces terrebant Clavarium: donativi nomen eſt.

Clavola, læ, Surculus arboris vel fruticis utrinque præciſus, & plantationi aptus: quam & Taleam vocant Latini. [בכר naiſer יונקת jonékoth נטע nétah שתיל ſchetil. φυλλάζιον, φυλλάριον, κλάδος. Gal. Vn planton, ſcion, jetton ou greffe d'olivier. Ital. Calamo. German. Ein Schoß das man prelzen will. Hiſp. El eſtaca propria para plantar. Pol. Latorośl ktora ſzczepiemy. Vng. Palanta veſſzö (ampy) aló ág. Angl. A greffe, a ſlipe of a tree, a young ſett or ſhoote.] Varro lib. 1. de Re ruſt. cap. 40: Demum in oleagineis ſeminibus arboris videndum, ut ſint de tenero ramo ex utraque parte æquabiliter præciſa, quas alii clavolas, alii taleas appellant, ac faciunt circiter pedales.

Clauſtrarius, Clauſtrum, Clauſula, Vide CLAVDO.

Clavus, m. ſ. dictus eſt quòd claudat, figat, atq; contineat: à claudendo: nam ideò clavum figimus, ut claudat ſeu contineat aliquid. [מסמר maſmér יתד jathéd. ἧλος. Gall. Clou ou cheville. Ital. Chiodo. Germ. Ein Nagel. Hiſpan. Clavo. Pol. Gwóźdź. Vng. Szeg. An. A nayle.] Cæſar 3. bel. Gall. Tranſtra ex pedalibus in altitudinem trabibus confixa clavis ferreis, digiti pollicis craſſitudine. ¶ Clavum clavo pellere, ἥλῳ τὸν ἧλον ἐκκρούειν. Lucianus in Philopſeude: ἥλῳ φασὶ τὸν ἧλον ἐκκρούειν, id eſt, Et clavo, quod ajunt, extundis clavum. Locus erit proverbio, nõ modò quum vitium vitio, malum malo, dolum dolo, vim vi, audaciam audacia, maledicentiam maledicẽtia retundimus: verùm etiam quoties rem utcunque moleſtam diverſa moleſtia profligamus: ut quum libidinum incitamenta laboribus obruimus, curam amoris aliis majoribus curis domamus. ¶ Clavus item navis eſt gubernaculum, ſive temo, quòd eam dirigat, rectamque teneat. πηδάλιον. Cic. de Senect. Ille autem clavum tenens, quietus ſedeat in puppi. ¶ Hinc proverbium, dum clavum rectum teneam. Significat autem non imputandum eventum proſperum artifici, modò is præſtiterit quod artis eſt. Quintil. lib. 2. Inſtitut. ¶ Vinum caret clavo, τὸν οἶνον οὐκ ἔχει πηδάλιον. Quo ſignificatur ebrietatem nihil conſultè, neque moderatè vel dicere vel facere. Obruitur enim ratio, quæ clavi vice ſobrios moderatur ac gubernat. ¶ Purior clavo, ἁγνότερος πηδαλίου. Comparatio proverbialis de re vehementer inculpata aut moribus undequaque integris, & incontaminatis. Clavus enim nauticus aſſiduis fluctibus abluitur, ut nihil ſordidum poſſit hærere. Adagium refertur à Suida. ¶ Item Clavus genus tuberculi, quod & ἧλον Græci appellant, rotunda ſpecie, coloris albi: fit in plantis digitisq; pedum maximè: ſic appellatum, quia ita pungit, ut quaſi clavus ferreus infixus videatur. Nam caro dureſcit in callum ſemper ferè pungentem. ¶ Alii Clavum intelligunt, quem δοθιῆνα Græci: Celſus: Furunculum appellat, ſola duritie à phymate differentem. Aegyneta definit eſſe tumorem cum abſceſſu, à craſſis humoribus genitum, qui in carnoſis præcipuè locis conſiſtit, mitis alioqui, niſi profundior ſit: nam tunc malignitatem habet conjunctam. Eo morbo Silius Italicus interiiſſe fertur. Plinius Epiſt. 31: Erat illi natus inſanabilis clavus, cujus tædio ad mortem irrevocabili conſtantia decurrit. ¶ Fiunt & calloſa quædam in candido oculi tubercula, quæ Clavi nominantur oculorum. ¶ Arbores quoque clavum hujuſmodi patiuntur, qui & Fungus, & Patella dicitur, ut inquit Plin. lib. 17. cap. 24. Idem ſcribit clavos innaſci naribus, & purgari ſucco pyxacanthi. ¶ Sunt & Clavi caligares, à caligis militaribus quibus ſuffigebantur. Idem lib. 9. cap. 8: In quibus piſces omnibus annis Vergiliarum exortu exiſtunt, ſquamis conſpicui crebris atque præacutis, clavorum caligarium effigie. ¶ Præterea Clavus eſt veſtimenti genus, veluti quibuſdam clavis aureis diſtinctum: quod & à palmarum ſimilitudine Palmatum vocabatur, & à verrucis clavo ſimilibus Verrucata veſtis: quòd ſi latior ipſa veſtis erat, Latuſclavus dicebatur, πλατύσημος. Hac ſoli Senatores & patricii induebantur. Horat. libro 1. Sermon. - & latum demiſit pectore clavum. ¶ Unde Laticlavos appellari Senatores legimus. Suetonius de Nerone: A laticlavo, cujus uxorem attrectaverat, cæſus. Vide LATVSCLAVVS. ¶ Ab Ovidio Clavus ſimpliciter dicitur pro Senatoria dignitate, illo verſu: Curia reſtabat, clavi menſura coacta eſt. Suetonius de Aug. Clavo nec lato, nec anguſto.

Clavatus, a, um, Quod eſt aculeis clavorũ modo prominentib. circundatum. [ἡλωτός. Pol. Obiti gozdzyami. Vng. Tſzkös, ſzeges.] Nam & clavatæ veſtes, πλατύσημα ἱμάτια, hinc vocantur: quas vulgus à verrucis clavo ſimilibus, Verrucatas appellat, etiãſi non ex auro, ſed aut ex cocco, aut aliis colorib. verrucas habeant. Lampr. in Alex. Conviviũ neq; optimum, neq; nimis parcũ, ſed nitoris ſummi fuit: ita tamen ut pura mantilia mitterentur ſæpiùs cocco clavata, aurata verò nunquam. ¶ Hinc etiam Clavata, dicuntur veſtimenta clavis intexta, vel calceamenta clavis confixa. Et clavati ſocci, quòd ſoleas habeãt clavis intertextas. Clavata verò ſunt veſtimenta, quæ ex auro aut ex cocco, aut aliis coloribus clavos & verrucas habent. Quæ autem cum auro, Auroclavata dicuntur, & Auroclavatę veſtes, à textura aureorum clavorum. ¶ Clavus annalis, qui figebatur in parietibus ſacrarum ędium, per annos ſingulos, ut per eos numerus colligeretur annorum. Apud Livium ſcribitur Dictatorem creatum fuiſſe cauſa tantùm figendi clavi ad peſtilentiam ſedandam. Hinc Clavo trabali beneficium figere, proverbiali metaphora dicitur, pro eo quod eſt, alta mente beneficium reponere, & inextinguibili memoriæ commendare: de quo vide infrà in dictione TRABALIS. ¶ Præclavium, pars veſtis, quæ ante clavum texitur. Afranius apud Nonium: Tertium diem præclavium unum texere.

Clavator, appellatur ſervus qui ad tutelam domini fuſtibus, clavaque armatus eſt.

Claviculus, m. ſ. diminutivum à clavo. [ἡλίσκος. Pol. Ćwiek. Vng. Szegecske. Ang. A litle nayle.] ¶ Significatur etiam hoc nomine Capreolus in vite, qui ἕλιξ Græcè, & Pampinus à noſtris dicitur.

Claviculatus, a, um, Claviculis inſtructus. [ἑλιγμοειδής, ἑλιγμώδης. Vngar. Szegecskékkel bévaló. Ang. Nailed.]

Clema, [κλῆμα. Polon. Sośnka, mleczyſzwiny. Vng. Ebéry.] Herba eſt tithymali generibus aſſignata. Cypharisſiæ non abſimilis, quæ Dioſcoridi Pityuſa, Officinis Eſula dicitur. Vide Dioſcoridem lib. 4. cap. 148. & Ruell. li. 3. ca. 246. ¶ Hujus varia genera à perito linguæ Polonicæ, & rei herbariæ, diſtinguenda erunt, Evonymus, vulgo apud Barbaros, item Italos & Gallos, fuſaria vel fuſanus appellatur ab uſu fuſorum, propter materiæ ſoliditatem: à nonnullis Gallicè ſcorta ſacerdotum, à figura fructus. Tragus Tomo 3. fuſariam nulla ratione evonymum eſſe negans, carpinum facit. Geſn. in capra lit. C. Trzmiel Polonis dicitur quibuſdam świdwina. ¶ Clema item Plinio inter nomenclaturas polygoni herbæ commemoratur.

Clematis daphnoides, [κληματὶς δαφνοειδής. Gal. Pervenche Ital. Provenca. Ger. Singrün/Magtpalmen. Hiſp. Pervinca. Pol. Barwinek. Vngar. Szalák.] Herba eſt ſarmenta habens prælonga, junceæ craſſitudinis, folia autem lauri: unde & Daphnoides cognominata eſt. Notiore nomine Vincapervinca dicitur, quæ & clematis Aegyptia appellatur. ¶ Unde locus factus proverbio: Clematis Aegyptia, κληματὶς αἰγυπτία. Phalereus Demetrius refert id joco dici ſolitum in eos qui corpore præter modum procero atq; atro colore eſſent. ¶ Eſt & altera Clematis, ramis rubentibus, quibus ſe arboribus circũvolvit, ut ſmilax: unde ab Officinis Volubilis major appellatur. [Gall. Liſeron. Ital. & Hiſpan. Flammula. Ger. Weiß winden/ Jaungloden.] ¶ Commemoratur & tertia Clemandis ſpecies à Plin. lib. 24. cap. 15. Italis Centunculus appellata, eadem fortaſſe cum ea, quam Dioſcorides Gnaphalium appellat.

Clemens, tis. om. t. Lenis, mitis, manſuetus, humanus, q remittit de eo quòd poſſit proſequi. [חנון channún רחום rachúm חסיד chaſidh. πρᾶος, ἐπιεικής. Gal. Doux, humain, miſericordieux, paiſible clement. Ital. Clemente, piacevole, liberale, manſueto. Germ. Sanfftmütig/mild/barmhertzig. Belg. Sachtmoedig / goedertieren. Hiſp. Mite, manſo, y templado. Polon. Miel oſierny, dobrotliwy. Vng. Kegyelmes. An. Mercifule, gentle, meek.] Cic. 2. de Finib. Etſi ſatis clemens ſum in diſputando, tamen interdum ſoleo ſubiraſci. Differt à Placido, quòd Clemens ſit circa rectè agentes, Placidus circa delinquentes: & clementis eſt nullos lædere, placidi arridere omnibus: clemens animo, placidus vultu. Terent. in Adelph. Ille ſuam ſemper egit vitam in otio, in conviviis, clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus.

Clemens mare dicitur: id eſt, mite & tranquillum, cui mare iratum aſperum, ac ſævum opponitur. Gell. lib. 2. ca. 21: Nox fuit & clemens mare, & anni æſtas cœlumq; liquidè ſerenum.

Clementia, f. p. Lenitas, benignitas, miſericordia animi, moderatio. [ענוה hanavah חסד cheſedh רחום rachum. πρᾳότης, ἐπιείκεια. Gall. Clemence, douceur, quand la perſonne ne ſe courrouce pas aiſément. Ital. Clemenza, benignità. Germ. Sanfftmütigkeit/miltigkeit/gütigkeit. Hiſp. Aquella manſedumbre y templança. Polon. Dobrotliwoſć, miel oſierdźe. Vng. Kegyelmeſség. Ang. Mercifulneſſe, meekeneſſe.] Cicero de Inventione: Clementia eſt, per quam animi temerè in odium alicujus invectionis concitati, comitate retinentur. Terentius Adelph. Facilitate nihil homini eſſe melius, atque clementia. Cic. 7. Verr. Illam clementiam, manſuetudinemq; noſtri imperii in tãtam crudelitatem, inhumanitatemq; eſſe converſum.

Clementer, adverb. Modeſtè & moderatè [πρᾴως. Gal. Doucement, ſans courroux, gracieuſement. Ital. Benignamente, dolcemente, clemente. German. Gütiglich/ſanfftmütiglich. Hiſpan. Manſo y templadamente. Pol. Łaskawie. Vn. Kegyelmeſſen, irgalmaſſan. Ang. Mercifullie, meekelie.] Cicero 6. Verr. Leniter hominem, clementerque accepit. ¶ Clementer & moderatè jus dicere, apud Cæ-

ſarem 3.bel.Civil. ¶ His contraria ſunt, Inclemens, Inclementia, & Inclementer.

Clementiſſimè, adverb. [Pol. Barzo ľaskawie. Vn. Igen kegyelmeſſen, engedelmeſſen, irgalmaſſan.] Gell lib.1.cap.18: Hæc Varro ſcripſit de ipſo Lælio clementiſſimè.

Cleonicion [κλεονίκιον. Ger. Buber Wolgemut.] Herba eadē cum clinopodio, teſte Plin.lib.24. cap.15.

Clepo, is, pſi, ptum. Furor, ſurripio. [גנב] ghanab. Gal. Deſrober, oſter & deſtourner ſecrettement & en cachette. Ital. Rubare, furare. Germ Stelen/rauben. Hiſp. Hurtar. Pol Kradnę, ukrāſć, kſobie ciągnę. Vng. Lopok. Ang. To ſteall or tak away ſecretlie.] à verbo Græco κλέπτω: unde Cleptum, furto ſubtractum. Liv. Siquis clepſit, ne populo ſcelus eſto, néve cui cleptum erit. Plaut. Rape, clepe, tene, harpaga. Cicer. de Rep. Non modò ut Spartæ rapere, ubi & pueri clepere diſcunt. ¶ Clepere verba alicujus aut ſermonem, obſervare eſt, & aucupari. Pacuv. Sermonem hic noſtrum ex occulto clepit, quantum intelligo. Accius Epigram. Eaq; hoc cauſa, ut nequis noſtra auribus verba cleperet. Ex Nonio.

Clepſydra, pen. corr. Vas è quo aqua paulatim effluens horas diſtinguebat, horologium. [κλεψύδρα. Gal. Vn certain vaiſſeau lequel petit à petit iettoit l'eau par bas, duquel on ſe ſervoit pour horloge. Ital. Horologio di acqua. Ger. Ein Waſſerſtund / wie bey uns gemeinlich die Sanduhr. Hiſ. El relox de agua que ſe antiguamente. Pol. Zegarek cyekący. Vng. Folyo ora. Ang. A diall meaſuring houres by running of water.] Dicta eſt autem Clepſydra ab aquæ furto, quòd aquam aut celet, aut furetur. Cicer. 3. de Orat. At hunc non declamator aliquis ad clepſydram latrare docuerat. Martialis lib.6: Septem clepſydras magna tibi voce petenti Arbiter invitus, Cæciliane, dedit. ¶ Conſimilia ſunt hoc tempore clepſydris vaſcula illa apud nos uſitatiſſima, quæ in medio inſtar duorum turbinum coarctantur: ex quibus pulviſculus per foramen minutum ſenſim delabitur ex parte ſuperiore in inferiorem, atq; ita legitimum tempus horæ metitur. Apud veteres oratoribus actutis cauſas forenſes præſcribebatur tempus dicēdi datis clepſydris, quibus exhauſtis, amplius dicere vetabantur. Plinius in Epiſt. Dixeram horis penè quinquenam tribus clepſydris, quas ſpatioſiſſimè acceperā, ſunt additæ quatuor. ¶ Eſt item Clepſydra aſtronomicum organū, ſydera dimetiens. Martianus: Clepſydris lunæ magnitudo cognoſcitur. ¶ Eſt item Clepſydra nomen fontis, in arce Meſſeniorum, in Arſinoen alterum fontem influens. ¶ Fuit & Athenis in arce ejuſdem nominis fons, ita dictus, quòd ſtare incipientibus Eteſiis abundet, iiſdem deſinentibus exareſcat. Vide Cæl. Rhodig. lib.18. cap.39.

Cleromantia, æ, κληρομαντεία, Divinationis genus, quod fit per ſortes.

Clerus, ri. m. f. [κλῆρος. Pol. Mol vlowi. Vn. Mih moly.] Vermiculus eſt, teſte Ariſtotele, in alveorum pavimentis naſcens, quo excreſcente, velut aranea obducitur alveus, & favi carie pereunt, ipſis ſcilicet unà cum fœtu putrefactis: quod vitii genus Clarum quoq; eruditiores appellant: hoc eſt, favi fœtusq; putrefactionem. Plin. lib.1. c.16, clerum interpretatur apud abortum, & quandam amaræ ceræ duritiem, quum inde fœtum apes non eduxerint, morbo impeditæ, aut ignavia, aut infœcunditate naturali. ¶ Græcis item κλῆρος ſortem ſignificat, vel hæreditatem: unde Cleronomus, κληρονόμος, hæres, & Cleronomia, κληρονομία, hæreditas.

Clibanus, ni, m. f. [תנור] tannur. κλίβανος. Gal. Vn four. Ita. Tegghia teſta. Ger. Ein Ofen. Bel. Een ovē. Hiſ. Horno. Pol. Piec. Vn. Kemencze. Ang. An oven, a fournaiſe.] Inſtrumentum placentis potiùs, & id genus cibis, quàm pani coquendo dicatū, quod antiquitus ex teſta, ſeu opere figulino fieri ſolebat, poſtea etiam ex ferro, vel ære. Colum. lib.3: Scrobem clibano ſimilem eſſe debere, ut imus, quàm ſummus, patentior ſit, ut latiùs radices agantur. Plin. lib.19: Cortices quoque decuſſi clibanis & furnis præbent uſum. Differt autē Clibanus à furno, quòd hic major ſit, & immobilis: Clibanus autem minor, ut quocunque viſum fuerit, poſſit transferri. ¶ Hinc κλιβανίτης ἄρτος à Græcis appellatur, qui non in furno, ſed in clibano coctus eſt: quem Varro li.4. de Ling. Lat. Teſtuaceum appellat, quòd ſcilicet in calido teſto (ſic enim clibanum teſtuaceum appellat) coqueretur.

Clibanarius, m. f. Qui bene ferro & armis munitus certamen init. [κατάφρακτος. Pol. Zołnierz zbroyne do potrzeby zbroyny. Vn. Fegyveres vitéz.] Nazarius in Panegyrico ad Conſtant. Operimento ferri, equi, atq; homines obſepti: clibanariis in exercitu nomen eſt. Dicti Clibanarii, quoniam more teſtudinis arcuatis armis (quæ clibani forma eſt) utebantur. Ammianus Marcellinus Clibanarios eoſdem eſſe tradit, cum iis, qui Græco nomine appellantur Cataphracti.

Clidium. κλείδιον, Thynni jugulus eſt, qui præcipuè in recenti hoc piſce commendatur. Plin. lib.9. cap.15: Thynni membratim cæſim cervice, & abdomine commendantur, atque clidio, recenti duntaxat, & tum quoque graviructu: cætera parte plenis pulpamentis ſale aſſervantur.

Cliduchus, [κλειδοῦχος. Pol. Klucznik. Vng. Kulcsár.] Græcis clavigerum ſignificat, ἀπὸ τοῦ κλειδὸς: hoc eſt, à clave. Plin. lib.34. cap.8: Fecit & quadrigas, bigaſque, & cliduchon eximia forma.

Cliens, com. t. Qui in fiducia & tutela alicujus eſt, & patronū habet: [גבון] ghanun עבד hebedh חסיד chaſidh. πελάτης, ὑποτακτικός. Gal. Vaſſal de quelque ſeigneur, celuy qui s'eſt mis en la protection & defenſe d'vn autre. Ital. Cliente. Ger. Das vnder eins Beſcherms ſchutz eines anderen ſchirm/ein Vogtkind; underthan. Bel. Een dertam. Hiſ. Encomendado à algun avogado. Pol. Sȝierota, ſłomniel wopiece. Vn. Valaki gongya viſeliſe alat valo. An. A retainer to ſome noble or gentle man.] nā Patronus defēſor cauſæ eſt dictus, quaſi pater: Cliēs autē defenſione indigens: id eſt, litigator, qui patronum colit & ſequitur, ut ab eo defendatur. Sed ut reſtius vim vocabuli intelligas, ſcito quemadmodum Budæus in Pand. ſcribit, moris fuiſſe apud antiquos, ut provinciales & ſocii populi Romani in clientelā ſeſe darent proceribus Romanis, quos patroni ſibi adoptabant, non modò publicè, ſed etiam privatim: iiq; ut clientes eorum dicerentur, inter ſe verò hoſpites. Ferebat autem id hujuſmodi neceſſitudo, ut clientes perpetuò patronorum ſuorum patrocinio caput ac fortunas ſuas tuerentur: viciſſimq; ipſi patronos ſuos omni obſervantia atq; obſequio colerent, & venerarentur. Cic. in Divinat. in Verrem: Clariſſimi viri noſtræ civitatis temporibus optimis, hoc ſibi ampliſſimum pulcherrimumq; ducebant, ab hoſpitibus, clientibúſve ſuis, ab exteris nationibus, quæ in amicitia pop. Rom. ditioneq; eſſent, injurias propulſare, eorumq; fortunas defendere. Quinetiā (ut idem ſcribit) quos Vaſſalos vocare ſolent, Clientes appellare poſſumus: & Clientelā, obſervantiam ipſam: & obſequium, quod Homagium dicunt, Clientelaris officii ſponſionem, agnitionemq;.

Clienta, tæ, fœmininum, quo uſus eſt Plaut. in Mil. Habeo eccillam clientam meam, meretricem adoleſcentulam. Idem in Rud. Iam clientas reperi. Afranius ſimiliter in Pompa. Itemne tua clienta. Et Horatius: Nec laconicas mihi Trahunt honeſtæ purpuras Clientæ. Soſipater lib.1. In quo tamen Horatii loco noſtra exemplaria Clientes habent, non Clientæ.

Clientela, Clientum multitudo, qui potentem aliquem civem, principémve favore proſequuntur, & cujus dignitatē frequentiâ nemq; tutantur, ducti aliqua mercede, vel beneficio. [ג] maghen חסד cheſedh. πελατεία. Gal. Le domaine, la protection & ſauvegarde des Seigneurs envers leurs vaſſaux & ſuiets. Ital. Seruitù, clientela. Ger. Viele der Vogtkinderen: das iſt/ deren die Schirm habē. Hiſp. Aquella encommendacion, y ſeguridad. Polon. Opieka. Vn. Valakinek párt fogni (oltalom) Oltalom. An. The protection and defence of lordes towardes thair ſubiectes.] Cicero ad Att. lib.14: Scis quàm diligam Siculos, & quàm illam clientelam honeſtam judicem. ¶ Item Clientela dicitur fides, tutela: unde Committere, vel conferre ſe in clientelā alicujus, eſt ſeſe alterius clientem profiteri, & ejus patrocinio, ſive (ut Gallorum vulgus loquitur) Salvegardiæ ſe committere. Terentius in Eunuch. Thais patri ſe commendavit in clientelam & fidem.

Clima, atis, n. t. [פאה] peah. κλίμα. Gal. Climat, region, traict de pays. Ital. & Hiſ. Clima. Ger. Ein climat/ein auſsgeteilter theil des Himmels oder Erdbodens. Pol. Wimierzona część nieba albo ziemi. Vn. Az égnek tartománi, bizonyos darab részei. Ang. A climat, the trait and draught of a cūtree.] Græca dictio, quę ſpatiū ſignificat, duobus reſpondens parallelis, quo diei longitudo ad dimidiatam horam variatur. Vitr. lib.1. cap.1: Diſciplinam verò medicinæ noviſſe oportet propter inclinationes cœli, quæ Græci κλίματα dicunt.

Climax, [סלם] ſullam מעלה madhreghah. κλίμαξ. Gal. Eſchelle, degré. Ital. Scala. Ger. Stägen/leiteren. Hiſ. Eſcalera. Pol. Drabina, ſtbod. Vng. Garádics, lajtorja. Ang. A ladder, or the ſteppe of a ladder, or ſtare.] Latinè ſcala vel potiùs ſcalæ: eſt figura, quæ dicitur Gradatio: qua paulatim veluti per ſcalas aſcendimus: ut apud Ovidium: Viderat hanc, viſamque, cupit, potiturque cupita.

Climactericus, ca, cum, [κλιμακτηρικός. Pol. Stopniowani, ſtopniowaté. Vng. Grádiſos.] Latinè dici poteſt Scalaris, ἀπὸ τοῦ κλιμακτῆρος, quo nomine Græci ſcalarum gradus ſignificāt. Vnde numerus climactericus dicitur, ad quem per gradus, & veluti ſcalas quaſdam paulatim aſcēdimus: qualis eſt numerus, qui ex novem novenariis reſultat. Nam unitas ter ſumpta conficit ternarium. Ternarius in ſe ductus, novenarium. Novenarius autem novies ſumptus conficit unum & octoginta, qui eſt numerus Climactericus. Hunc autem numerum in humanæ vitæ annis maximè formidabilem eſſe, à veteribus proditum eſt, quippe qui rarò ſine vitæ, aut fortunarum periculo ſoleat tranſmitti. Hoc enim anno ætatis Plato Philoſophus, Diogenes Cynicus, Dionyſius Heracleotes, Eratoſthenes geometra diem ſuum obierunt: alii annum ætatis ſexageſimum

tertiam

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK Baden-Württemberg

tertium in primis periculoſum judicarunt, qui conſtat ex ſepties tribus ter multiplicatis, quem etiam Climactera vocabant. Vnde Auguſtus Caium nepotem lætum natalem diem ſuum celebrare jubet, quòd annum illum omnibus ſenibus periculoſiſſimum evaſerat. Fuerunt etiam qui annum undequinquageſimum maximè formidarent: partim quòd ſit numerus quadratus, quem potentiſſimum credidit antiquitas: partim etiam quòd ex ſeptenario ſepties multiplicato reſultetur inter omnes numeros veteres plurimum detulerunt: adeò ut per omnem vitam ſeptimum quenque annum periculoſum & criſimum eſſe voluerint, ſed quum præcipue qui per ternas hebdomadas aſcenderet, qualis eſt annus primus & vigeſimus, qui ex tribus ſeptenariis conſtat: item quadrageſimus ſecundus, & ſexageſimus tertius, & omnium maximus octogeſimus quartus.

Clingo, Veteres pro Cingo uſurparunt à Greco κλίνω. Feſtus.

Clinicē, ces, κλινική, Medicina, quæ victu, & pharmacis corporibus medetur. Dividitur enim Clinice in duas partes, in Diæteticen, quæ victu medetur: & Pharmaceuticen, quæ medicamentis curat. Plin. lib. 29. cap. 1: Is quum fuiſſet mos, liberatos morbis ſcribere in templo ejus Dei, qui auxiliatus fuiſſet, ut poſtea ſimilitudo proficeret, exſcripſiſſe ea traditur: atque (ut Varro apud nos credit) jam templo cremato inſtituiſſe medicinam hanc, quæ Clinice vocatur.

Clinĭcus, m. f. pen. correp. [κλινικός. Pol. *Lekarz przydiete vyleczaiacz.* Vng. *Orvos, betegbéz iáró orvos.* Ang. *Bedsrod, one ſo ſicke that he can not riſe.*] Medicus qui diæta curat, aut medicamentis dictus à lectis ægrotantium, quos frequentare ſolet, quaſi Lecticularius. Martialis: Sote ſilsa clinici: id eſt, medici. ¶ Dicuntur & Clinici, qui ita morbo affecti ſunt, ut ſurgere è lecto nō poſſint, nullaque amplius de eorum ſalute ſpes ſit. Plin. libro 23. cap. 3: Medetur ita morbis comitialibus, ut diximus, vertigini, melancholicis. Et paulò pòſt: Stomachicis, ſpaſticis, clinicis, *&c.*

Clīno, as, inclino. [נטה *natáh.* κλίνω. Gallicè, *Incliner.* Italicè, *Chinare.* German. Neigen/Biegen. Hiſpanice, *Inclinar ò abaxar.* Polon. *Nachilam.* Vngar. *Haytom, meg hayluk.* Anglicè, *To bowe.*] Græcum eſt: & licet non ſit in uſu, ejus tamen compoſita uſurpantur, quæ ſunt Acclino, Declino, Inclino, & Reclino: de quibus ſuis locis.

Clīnāmen, inis, neut. gen. Inclinatio. [מוט *mot.* à κλίνω. Gall. *Deſtournement, & inclination à coſté.* Ital. *Inclinatione.* Germ. Neigung. Hiſp. *Inclinacion.* Pol. *Nachilenie, nakl'onienie.* Vngar. *Meg haylás.* An. *Bowing or turning to a ſyde.*] Lucretius de inclinatione elementorum & primorum corporum: ſed ne res ipſa neceſſum inteſtinum habeat cunctis in rebus agendis, Et devicta quaſi cogatur ferre, patique: Id facit exiguum clinamen principiorum, Nec regione loci certa, nec tempore certo.

Clīnē, [κλίνη. Ger. Ein Beth. Polon. *Lózko.* Vngar. *Agy.* Ang. *A bed to reſt on.*] Latinè lectus, lectica menſa. ἑξάκλινον, totus diſcubitorius, qui ſex capiebat. Martial. Et teſtudinem menſus quater hexaclinon.

Clīnĭdĭon, κλινίδιον, lectulus. [Vng. *Agyacska.*]

Clīnŏpălē, les, f. p. κλινοπάλη, palæſtra lecti dicitur: κλίνη, Græcè lectus: πάλη, palæſtra ſive lucta. Suet. in Do. Aſſiduitate concubitus velut exercitationis genus clinopalem vocabat. Sic Virg. nocturna bella vocat colluctationes venereas: & ab Apuleio militia amatoria dicitur. Clinopalé, immodica fruitio, & venerearum rerum uſus, apud Paulum lib. 1. cap. 17.

Clīnŏpŏdĭŏn, κλινοπόδιον. Herba eſt ſerpillo ſimilis, ſurculoſa, palmi altitudine. Naſcitur in petroſis, orbiculato florum ambitu, ſpeciem lecti pedum præbens: unde & nomen accepit. Hæc Plin. lib. 24. cap. 15. Putatur eſſe eadem quam officinæ *Pulegium montanum* appellant. [German. Ein kraut dem wilden Quendel und Poley nicht ungleich.]

Clītellæ, arum. Dicuntur, quibus ſarcinæ colligatæ mulis, & id genus veterinis, portantur, qui vulgò *Baſti* vocantur. [כר *char.* σάγμα, ἐπισάγματα, κανθήλια, καὶ σάγμα. Gall. *Le bas qu'on met ſur vn mulet, aſne, ou autre beſte pour porter faix.* Italicè, *Baſti.* Germanicè. Saumſattel / ſind darauff die maulthier ſchwere läſt tragen. Hiſpan. *Las albardas ò enſalmas.* Polon. *Spodl'oná kiſzen wieſzána ciężary na mulach albo oſl'ach.* Vngar. *Tereh hordozo nyereg.* Anglicè, *Lode ſadles.*] Horat. in Satyr. Hinc muli clitellas tempore ponunt. Cicero ad Attic. lib. 5: Clitellæ bovi ſunt impoſitæ: hoc eſt, homini inepto, & nequaquam idoneo delegata eſt provincia. Vide Eraſmi Adagia. ¶ Hoc etiam nomine ſignificatur locus Romæ, teſte Feſto, propter ſimilitudinem clitellarum, & in via Flaminia loca quædam devexa ſubinde, & acclivia. ¶ Item quoddam tormenti genus, teſte eodem.

Clītellārĭus, Qui clitellis utitur. [ἐπισαγματοφόρος, κανθηλιοφόρος. Gall. *Qui porte faix deſſus ſon dos auec vn baſt.* Ital. *Che porta la baſta.* German. Der mit einem ſolchen ſattel ſchwere burdinen tregt. Hiſp. *Coſa de albarda.* Polon. *Ten ktory nyeſzie ſpodle takie ſpodla iyl'ciem nieſie.* Vngar. *Tereh hordozo.* Ang. *That beareth any thing on his back in a lode ſadle.*] Vnde clitellarii muli dicuntur, qui neque ephippiati ſunt, neque deſultorii: nec bigas, aut quadrigas, aut currus ducunt, ſed clitellati ferunt onera. Plautus in Moſt. Muliones, mulos clitellarios habent, ego habeo homines clitellarios: Magni ſunt, oneris quicquid imponas vehunt.

Clītŏrĭum, muliebre pudendum, quod & Scandrus dicitur.

Clīvĭŭs, a, um, adjectivum, Difficilis, arduus: [קשה *kaſcheh.* Pol. *Wyſoki.* Vngar. *Nehéz.* Ang. *Vneaſie to go vp.*] ut, Clivia auſpicia, οἰωνοὶ δύσκολοι κωλυτικοί, quæ aliquid (inquit Feſtus) fieri prohibebant: nam & omnia difficilia & ardua nominabantur Clivia: unde & Clivi.

Clīvĭnă avis, in auguriis dicebatur, quæ alio nomine vocabatur Prohibitoria & Clamatoria: à clivis auſpiciis dicta, quæ, teſte Feſto, dicebantur adverſa, quibuſque aliquid fieri prohibebatur. Hanc avem ſuo ſeculo fuiſſe incognitam, autor eſt Plin. lib. 9. cap. 15.

Clīvŭs, vi, m. f. Collis, locus arduus. [גבעה *ghibhah.* γεώλοφος. Gall. *Vne petite montagne qui n'a pas grand pente, la pente & deſcente d'vne montagne.* Ital. *Sceſa da vna montagna all'ingiu, pendente, collina.* Germanice, Ein bühel/Ein ort das ſein langſam haldech oder ſtötig iſt. Hiſpanice, *La cueſta arriba, ò la cueſta abaxo.* Pol. *Pagorek przydl'nyſzy a pochl'y.* Vngar. *Hegy meredekſége.* Angl. *The pitch of an hill, the bending downe of a thing.*] Virg. 9. Aeneid. – qua ſe ſubducere colles Incipiunt, mollique jugum demittere clivo. ¶ Clivus Capitolinus. Cicero ad Attic. libro 2: Quem ego in clivo Capitolino te ſignifero à principe collocaram. ¶ Hujus compoſita poſſunt eſſe tam ſecundæ quàm tertiæ declinationis: ut, Acclivus, a, um, & Acclivis, & hoc acclive, Declivus, & Declivis: Proclivus, & Proclivis: quæ habent penultimam productam. Dictus clivus à clino pro inclino. Vide Vallam. lib. 4. cap. 41.

Clīvŭlŭs, li, diminutivum à Clivus. [γεωλοφία. Gall. *Vne petite montaignette, vn petit tertre.* Ital. *Picciol collina.* Ger. Ein kleiner oder bühelin. Hiſp. *Pequenna cueſta.* Pol. *Gorka.* Vngar. *Meredekſeg.* Ang. *A litle pitche of an hill.*] Colum. lib. 6. cap. 36: Duos parietes adverſo clivulo inædificatos habet.

Clīvōſŭs, a, um, adject. Clivis abundans: [λοφώδης. Gall. *Qui a pluſieurs montaignettes, inegal, ayant pluſieurs pentes & deſcentes.* Ital. *Pendente ſmonta.* Ger. Das vil bühel oder rein hat. Hiſp. *Coſa llena de cueſtas.* Pol. *Mieſie gdzye ieſte pagorky.* Vngar. *Meredekes hely.* Ang. *That hath many litle mountanes and pitches.*] ut Clivoſa loca. Col. de arboribus cap. 4: Curandum autem eſt, ut locis aridis & clivoſis altius vites deponantur, quàm ſi humidis & planis. Virg. 2. Georg. Nam jejuna quidem clivoſi glarea ruris Vix humiles apibus caſias, roremque miniſtrat.

Clŏācæ, pen. prod. Loca cava, ſive ea publica ſint, ſive privata, quò ſordes confluunt. [מוצאות *motſaoth.* ἀφεδρῶνες. Gall. *Vn egout par où s'en vont les immondices de quelque lieu.* Ital. *Cloace, chiaviche.* Germ. Ein dolen/ein ort darein ſich aller unflath verſamlet. Belg. De wyſie goten. Hiſp. *El albannar à do acuden las priuadas.* Pol. *Wychod, albo mieſie gdzye plugaſtwo zgromadzyla.* Vng. *Kamara ſzék, arnyek ſzék.* Ang. *A cloacell, a ſinke.*] Vnde Arcē facere ex cloaca, dicit Cic. in Orat. pro Plancio, pro eo quod eſt, rem humilem & nullius ferè momenti ſupra modū extollere. Fiſtulæ quoq; foſſæ & viæ illæ ſubterraneę parietibus in modū aquęductus munitæ, per quas aquæ pluviæ extra urbem vel in fluvium dilabentes, urbis ſordes ſecum rapiunt, Cloacæ dicuntur, ὀχετοί, quòd urbem immunditiis purgent. ¶ Dicta eſt autem Cloaca (ut putatur) à colluendo, quaſi colluaca. Feſtus à Cloacando, hoc eſt, inquinando derivat: quum tamen potiùs contrà, Cloacare verbum à Cloaca deductum videatur. Cic. pro Cecin. Qui de foſſis, de cloacis, de minimis aquarum, itinerumq; controverſiis interdicit. Plaut. verò in Curcul. ſtomachum immundæ vetulæ & alvum, Cloacam nominavit. Age, *inquit*, effunde hoc citò in barathrū, Properè prolue cloacam.

Clŏācŭlă, diminutivū. [Pol. *Wychodek.* Vng. *Arnyék ſzékecske.*] Lampridius in Heliogabalo: Additaque injuria cadaveri eſt, ut id in cloaculam milites mitterent.

Clŏācālĕ flumen, Cato dixit, pro cloacarum omnium colluvie: ut annotavit Feſtus.

Clŏācārĕ, Inquinare: [טמא *timmē.* μολύνω. Gallicè, *Souiller.* Italice *Imbrattare, macchiare.* German. Beſudlen / verunreinigen. Hiſpanice, *Enſuziar ò manzillar.* Pol *Poplugawie.* Vngar. *Meg vndokitam.* Ang. *To deffile, to make foul.*] unde Cloacam dictam putavit Feſtus.

Clŏācārĭŭs, adjectivum, ut cloacarium vectigal. [Polon. *Wychodò dochodzaci.* Vngar. *Arnyék ſzékhez valo.*] Vlpianus D. lib. 30. Tit. 1. l. 39: Hæres cogitur legati prædii ſolvere vectigal præteritum, ut tributum vel ſolarium, vel cloacarium vel pro aquæ forma. *Sic*

Clŏācārĭum, pecunia eſt purgandis cloacis attributa. Vlpian. in l. 27. D. de uſufruct. Si quid cloacarii nomine debeatur, vel ſi quid ob formam aquæ ductus. *Ex Hotom.*

Cloſtrum, n. ſ. idem quod clauſtrum. [מסגרות miſgheroth סגור ſeghor. κλεῖϑρον. Germ. Ein Rigel. Vng. Tzegerb fa.] Cato de Re ruſt. cap. 13: Trullas ligneas duas, claves cum cloſtris.

Clodicare, χωλεύειν, veteres dixerunt pro claudicare. Cic. 2. de Orat. Præclarum & grave eſt, quòd Caludino Glaucia claudicanti: ubi eſt vetus illud: Num claudicat? at hic clodicat. Hoc ridiculum eſt: & utrumque ex eo quod in claudicatione animadverti potuit, eſt ductum.

Clucidatus, a, um, Antiqui dixerunt pro dulci & jucundo, [מתוק mathok ערב hareb. Pol. Roſkoſny. Vng. Edes. Ang. Sweete.] Feſtus. Varro lib. 6. de ling. Lat. citans antiquum poëtam in Agidone: Clucidatus, ſuavis eſt, tametſi à magiſtris accepimus manſuetum. Ita enim doctiſſimè legit Scaliger, quum antea Caudatus legeretur.

Cludo, is, act. t. idem quod claudo: quo verbo veteres utebantur. [סגר ſeghar. κλείω. Gall. Clorre, encloſre, environner, entourer. Italice, Chiudere, ſerrare. Germanice, Beſchlieſſen. Hiſpan. Cerrar. Polonice, Zamieram. Vngar. Beſzegezem. Ang. To ſhut in, to incloſe.] Cicero 2. de Nat. deor. Ipſum autem mare ſic terram appetens littoribus cludit. Martial. lib. 11: Sed mors vocis iter properavit cludere blandè. In veteribus quoque numiſmatibus legimus, Ianum cluſit.

Cluſus, particip. Valer. Flac. [Germ. Vmbgeben.]

Cluſilis, le, pen. corr. Plin. [Germ. Das ſich gern leſt beſchlieſſen.]

Clueo, es, ere, n. ſ. Perhibeor, putor, nominor. [נחשב nechſchab. κλύω. Gall. Eſtre reputé, avoir le bruit. Ital. Eſſere ſtimato, nominato. Ger. Gennenet oder geachtet werden. Hiſp. Ser eſtimado y nombrado. Pol. Mianuie, za tego ſie gl aſſe. Vng. Hirdettetem, neveztetem. Ang. To be in reputation, to have a renowme.] Plaut. in Trin. Ita ſis, ut nomen cluet. Idē in Epid. Senati qui columen cluent: id eſt, habentur, & reputantur columen Senatus. Idem in Pœn. Vt volupe eſt homini mea ſoror, ſi quod agit, cluet victoria: id eſt, victoriæ tribuatur. ❡ Dicimus etiam Cluo, is, per tertiam inflexionem, quod ſæpè pro ſplendeo accipitur. Prudentius: Qui patria virtute cluis. Cic. de Clar. Orat. Tum duo Cæpiones multùm cluentes conſilio, & lingua, plus autoritate tamē & gratia ſublevabant. ❡ Interdum etiam pro purgare. Plin. lib. 15. cap. 29 Depoſitis armis in eo loco, qui nunc ſigna Veneris Cluacinæ habet. Cluere enim antiqui purgare dicebant.

Clumæ, f. p. Sunt Folliculi hordei. Feſtus. [ἄλυτρα, ἄχυρα. Pol. Plivtes ieczmienne. Vngar. Arpa maghaka.]

Clunadum, Culter ſanguinarius: quòd ad clunes dependeat, vel quia clunes hoſtiarum dividat. Autor Feſtus.

Clunis, nis, ſæpius in plurali Clunes, clunium, Nates, ſive natium tumor: tam maſculini, quàm fœminini generis. [שת ſcheth. πυγαί. Gall. La feſſe. Ital. Natiche. Ger. Der arſsbacke. Belg. Een eerſbille. Hiſp. Las nalgas. Pol. Zádek, Dupa. Vng. Far. Ang. The hippe or buttoke.] Iuven. -tremulo deſcendūt clune puellæ. Plaut. Quaſi lupus ab armis valeo, clunes infractos gero. Horatius: Quòd pulchrę clunes, breve quòd caput, ardua cervix. Hinc Simias clunes appellaſſe volunt, qⁱ clunes tritas gerant.

Clunicŭlus, diminutivum. [τὸ πυγίδιον. Pol. Hudpk. Vngar. Farocska.] Gellius: Cæterarum avium atque altilium niſi tantum apponatur, ut à cluniculis inferiore parte ſaturi fiant, convivium putabant inopia ſordere.

Cluſinum far, [Pol. Smiaſſ a maka. Vng. Liſzt láng.] Adorei ſive farri genus eſt candidius: ita dictum à Cluſio Hetruriæ urbe. Colum. lib. 2. cap. 6: Adorei autem vidimus in uſu, plerunque genera quatuor. Far, quod appellatur Cluſinum, candoris nitidi. Far, quod vocatur Vermiculum, rutilum: atq; alterū candidum: ſed utrunque majoris ponderis, quàm Cluſinum. Semen ſemeſtre, quod dicitur Alicaſtrum.

Cluſios, Galli nominant dæmones quoſdam, quos nonnulli exiſtimant ſpiritus eſſe elemento aëreo compoſitos.

Cluſura, Vide ſuprà in CLAVDO.

Clymenos, ſive Clymenon, κλύμενον, Herba eſt fabæ caulem ferens, quadratum, folia plantaginis, folliculis ſupra caulem in ſe inflexis, ut in polyporum cirrhis. Ita dicta à Clymeno rege, teſte Plin. lib. 25. cap. 7. Vulgus hodie partim Cypriam, partim Saponalem appellat.

Clypeus, & Clypeum, ſive Clupeus, y, in u, converſa. [מגן maghen. ἀσπίς. Gall. Bouclier, targe, rondelle. Ital. Scudo. German. Ein ſchilt den man im krieg zum ſchirm braucht. Hiſpan. Eſcudo ò paves. Polon. Tarcza, paweza. Vngar. Paiſ. Ang. A ſhield, targe, or buckler.] Scutum majus, & tātùm peditū, ſicuti Scutum equitū, Servio autore. Livius lib. 6: Clypeis antè Romani uſi ſunt: deinde poſtquam ſtipendiarii facti ſunt, ſcuta pro clypeis fecēre. Dicti Clypei, ἀπὸ τοῦ καλύπτειν, quòd celent totum corpus: vel à clepere, quod eſt furari ab ictibus. Plin. lib. 35. cap. 3. ἀπὸ τοῦ γλύφειν: hoc eſt, ſculpendo, cælandoque deduxit: ut dicatur clypeus quaſi γλυπτός: id eſt, ſculptus, g, in c, mutata. Scutis, inquit, qualibus pugnatum eſt apud Trojam, continebantur imagines. Vnde & nomen habuerunt clypeorum: non ut perverſa Grammaticorum ſubtilitas voluit, à cluēdo. ❡ Clypeum quoque (ut Feſtus ſcribit) Antiqui ob rotunditatem etiam corium bovis appellarunt, in quo fœdus Gabiorum cum Romanis fuerat deſcriptum. ❡ Clypeus vel clypeum, imaginem quoq; ſignificavit, ut veteres Grammatici voluerunt: fortaſſis inde quòd clypei imaginibus pingi & ornari ſolebant. Vide Soſipatrum lib. 1. ſuæ Gram.

Clypeo, as, are, Clypeo munire eſt. [Pol. Tarczami ſie zaſſlaniam. Vngar. Paiſozom.] Pacuvius in Harmonia: Currum liquit, chlamyde contorta aſtu clypeat brachium. Nonius citat ex Pacuvio, & Varro lib. 4. de ling. Lat.

Clypeatus, m. f. Clypeo munitus. [נושא מגן noſé maghen. ἀσπιδοφόρος, ἀσπιδηφόρος. Gall. Garni de bouclier. Ital. Armato di brocciero. German. Der mit einem ſchilt bewaret iſt; ein ſchiltman. Hiſpan. Eſcudado, armado de eſcudo. Polonice, Tárczownik. Vngar. Paiſos. Ang. That is armed with a buckler or ſhield.] Plaut. in Curc. Clypeatus elephantum ubi machęra diligit. Sic apud Virgil. 7. Aen. Clypeata agmina. Inſequitur nimbus peditum, clypeataq; totis Agmina denſantur campis.

Clyſmus, [רחצה rachats. κλυσμός. Vngar. Moſodas, tiztogatás.] Latinè purgatio, ſive lotio dicitur. Vnde Cataclyſmus, de quo ſuprà.

Clyſter, eris, pen. prod. m. t. κλυστήρ, quod & Clyſterium, κλυστήριον dicitur, ἀπὸ τοῦ κλύζειν, quod eſt abluere: nam clyſtere alvū ægrotantium lavare, ſeu purgare ſolemus. [Gall. Cliſtere. Ital. Criſtero. Germ. Ein Criſtier. Hiſpan. Cryſtel. Pol. Kliſtira. Vng. Kriſtely. Ang. A cliſter.] Plin. Cucurbita infuſa clyſteribus, inteſtinorū omnium vitiis medetur. Macer tamen hujus nominis penultimam corripit. Appoſitis digitis aut intus clyſtere fuſis: quem ea in re non imitabimur. ❡ Accipitur item Clyſter pro ipſo inſtrumento, quod ad proluenda ventris excrementa ſedi inſeritur, quoque inteſtinorum (ut ita dicam) lavamentum alvo injicitur. Vlpian. l. Item ſi obſtetrix. ad leg. Aquil. Si quis per vim, vel per ſuaſum alicubi medicamentum infudit, vel ore, vel clyſtere. ❡ Oriculárius clyſter. Celſus libro 7. cap. 27: Idem humor roſa mixtus in ipſum vulnus oriculario clyſtere agendus eſt.

C ante N

CN. In notis antiquorum, Cneus, vel C. Nevius. C.N.E.S.C.C. credimus non eſſe cauſam convictam. C. N. Caius noſter, vel Cæſar noſter, vel civis noſter. CN. A R R. Cneius Arrius. CN. L. Cnei libertus.

Cnecion, [κνήκιον. Pol. Maieran. Vng. Maioránna.] Quibuſdam herba eſt, quam notioribus nominibus Sampſuchum, & Amaracum vocamus: quanquam non deſunt, qui hanc nomenclaturam adulterinam exiſtiment, & inter eas numerandam, quas inter Dioſcoridis notha rejiciunt doctiores.

Cneoron, κνέωρον, Frutex eſt coronarius, cujus duo ſunt genera, nigrum & candidum: utrunque germinat poſt æquinoctium autumnale, diuque floret. Hyginus Caſiam interpretatur. Vide Plin. lib. 21. cap. 9. Dioſcorides item thymelæam herbam Cneorum, & Cneſtrum appellat.

Cnicus, vel Cnecus, κνῆκος Dioſcoridi, nōnullis κνίκος, Herba eſt, oblonga habens folia, inciſuris diviſa, aſpera, & aculeata: ex cujus ramulis divulſis ſanguineus effluit liquor. Ruellius Cartamum ſativum vocat. Officinis crocum horten ſe. [Pol. Krokoſ, alba domowy ſzafran. Vng. Sáfrány.]

C ante O

CO. In notis antiquorum, conjugi. C. O. civitas omnis. CO. controverſia. COM. OB. comitia obdriaca, vel obaurata, vel obchriaca. CON. conſularis. CON. SEN. E. O R. P. Q. R. Conſenſu Senatus, equeſtris ordinis, populique Romani. CONS. vel CS. Conſiliarius. COL. vel CL. Colonia, vel coloniæ, vel coloni. COLL. collegæ, vel collegia, vel collegiū. COL. collega, vel colonia, vel columen. COLL. FABR. collegium fabrum, vel fabrorum. COH. cohors. CONIV. conjunx. CONIV. OBSQVE. conjugi obſequētiſſimæ. CONIVG. M. conjugi Mercurii. CONX. conjunx. CONLIB. conlibertus, vel conliberta. CONTVB. contubernalis. COR. Cornelius. CORP. corpus. CNEL. R. F. Corneliæ regis filiæ. CORN. AVRS. coronas aureas. COS. conſul. COS. QVAR. vel IIII. conſul, quartùm vel quartò. COS. TER. conſul tertiùm vel tertiò. COSS. DESIG. cōſules deſignati. COSS. Conſules, vel conſiliarii. COS. DES. conſul deſignatus. C. P. civis publicus. CPS. capſa. C. P. T. cauſa petitionis, vel cauſam poſuit. CPRSS. cupreſſi.

Coa veſtis, ſive ſubſtantivè Coa, in plurali numero, ſubtiliſſimum erat veſtis genus ex bombyce, adeò tenue, ut corpus pelluceret. [βομβύκινα ἱμάτια. Pol. Rabek cedwabne cienkoſſy. Vngaricè, Oly vékony bárſony ruha, az ki altal ember teſtet latnyk. Angl. A thinne kind of cloth of ſilk.] Dictum à Co inſula, vulgò Lango, in qua & bombycem naſci ſolere, ſicut in Cea inſula, autor eſt Plin. libro 11. cap. 23. Ovid. de Arte amandi: Sive erit in Tyriis, Tyrios laudabis amictus, Sive erit in Cois, Coa decere puta. Fuerunt qui etiam Cois in nominativo dicerent.